

Staff Consult S.r.l.

Via Marco Celio Rufo 12

00175 - Rome, Italy

Tel.: +390694015389 Fax: +390694816765

www.staffconsult.it

Ο2: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

*«Διαχείριση των πολυπολιτισμικών και
πολυεθνικών ομάδων ενήλικων για τη
βελτίωση της
αποδοχής και της ειρηνικής
συνύπαρξης»*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ	5
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.....	5
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ	6
ΚΡΙΣΙΜΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ	8
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	9
Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11
ΓΕΝΙΚΟΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	12
ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ.....	12
ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΣΤΥΛ.....	13
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ	14
ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ, ΑΚΡΟΑΣΗ, ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ.....	16
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	18
ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	20
Διδασκαλία	22
Συμβουλευτική και Καθοδήγηση.....	23
Υποστήριξη.....	24
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	25
Προσεγγίσεις και Εμπόδια.....	25
Επιλογή αποδεικτικών στοιχείων	26
Μέτρηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.....	26
Δοκίμια και πρακτική εξέταση	27
ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ	28

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προετοιμασία «ποιοτικών» εκπαιδευτών ενηλίκων ως ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την επίδοση των μαθητών έχει επικεντρώσει την προσοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της αναπτυξιακής στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (Ε.Σ., 2010). Σε αυτό το πλαίσιο δίνεται έμφαση στο ρόλο των εκπαιδευτών ως **συμβούλων / συντονιστών** στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συστημάτων με σκοπό να συγχρονιστούν με τις συνεχώς εξελισσόμενες ανάγκες κατάρτισης. Η ευρωπαϊκή βιβλιογραφία εστιάζει σε κοινές αρχές για τους εκπαιδευτές ενηλίκων σε ευρωπαϊκό πλαίσιο όσον αφορά τις δεξιότητες και τα προσόντα τους (Ε.Σ., 2005), όπως, επίσης και στη βελτίωση της κατάρτισης των εκπαιδευτών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε τρεις ευρείες περιοχές επάρκειας για τους εκπαιδευτές που εργάζονται στον τομέα της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης: εργασία με γνώση, τεχνολογία και πληροφορία· εργασία με άλλα άτομα· εργασία μέσα στην και για την κοινωνία με έμφαση σε γενικές, μεταφερόμενες δεξιότητες διά βίου μάθησης (Ε.Σ., 2007).

Το παρόν Αναλυτικό Πρόγραμμα αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου Us & Them προκειμένου να υποστηρίξει την ενίσχυση των δεξιοτήτων των ενηλίκων εκπαιδευτών. Περιλαμβάνει πληροφορίες για τα μαθησιακά αποτελέσματα και πρακτικές προτάσεις που αφορούν τους εκπαιδευτές και θα αποτελέσει τη βάση για ένα διεθνές εκπαιδευτικό πρόγραμμα κινητικότητας το οποίο θα παρακολουθήσουν εκπαιδευτές που προέρχονται από όλες τις χώρες των εταίρων του έργου. Η ομάδα συγγραφής ευελπιστεί ότι θα αποτελέσει αντικείμενο ενδιαφέροντος και θα προσελκύσει το προσωπικό των οργανισμών των εταίρων σε όλα τα επίπεδα, όπως, επίσης και οργανισμών που έχουν άμεση επαφή με την εκπαίδευση.

Το παρόν Αναλυτικό Πρόγραμμα αναπτύχθηκε μέσα από προτάσεις που αναδύθηκαν από την υλοποίηση της πρώτης φάσης του έργου Us & Them (Παραδοτέο 1 και Πρόγραμμα Κατάρτισης C1), οι οποίες σχετίζονται άμεσα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω. Τα χαρακτηριστικά των μαθητών, των εκπαιδευτών και άλλων άμεσα ενδιαφερομένων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων στις χώρες εταίρους του έργου, όπως συζητήθηκαν από την κοινοπραξία επέτρεψαν στην ανάδειξη παρόμοιων θεμάτων, όπως:

- Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων η μάθηση είναι μία συνεργατική διαδικασία, μέσα από την οποία οι μαθητές σχηματίζουν τις αντιλήψεις τους από νέες ή αναθεωρημένες εμπειρίες.
- Οι ενήλικοι μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια συχνά αισθάνονται αδύναμοι για να συμμετάσχουν στη δημόσια ζωή. Είναι δύσκολο για αυτούς να αναγνωρίσουν τις υπευθυνότητές τους σε ένα πολύπλοκο πλαίσιο, όπως είναι οι σύγχρονες κοινωνίες. Η διαπολιτισμική μάθηση είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη δημοκρατία και την πολιτότητα και συνεπάγεται το να λαμβάνει κανείς θέση ενάντια στις διακρίσεις και τον αποκλεισμό αλλά και στους μηχανισμούς στους οποίους βασίζονται.
- Οι ενήλικοι μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια συχνά δεν έχουν αρκετό χρόνο για να εκφράσουν τη διαφορετικότητά τους, να επιμείνουν στο δικαίωμα που έχουν να είναι διαφορετικοί, να μάθουν να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες αντί να αισθάνονται ότι κυριαρχούνται από άλλους. Η διαπολιτισμική μάθηση δίνει έμφαση στη διαφορετικότητα, στα διαφορετικά πλαίσια διαβίωσης και στον πολιτισμικό σχετικισμό.
- Η μαθησιακή διαδικασία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης θα πρέπει να βασίζεται στην πραγματικότητα. Μία σχεδιασμένη μαθησιακή εμπειρία διαπολιτισμικού περιεχομένου θα πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάζει και να ενσωματώνει αντικρουόμενες τάσεις οι οποίες, αν συζητηθούν ανοιχτά, θα μπορούσαν να αποτελέσουν πιθανά σημεία έναρξης ενός πραγματικού διαπολιτισμικού διαλόγου.
- Η ανάγκη για την κατάκτηση νέων μεθόδων διαχείρισης των συγκρούσεων, και το να ευαισθητοποιηθεί κανείς πάνω στις νοητικές αναπαραστάσεις και στις προκαταλήψεις

προκειμένου να είναι σε θέση να διαχειριστεί την αποκεντροποίηση της οπτικής του η οποία του επιτρέπει να είναι ανοιχτός στη δυνατότητα της διαπραγμάτευσης και της δημιουργίας νέων σχέσεων.

- Ως αποτέλεσμα στη μείωση της συμμετοχής των ενηλίκων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο σε εκπαιδευτικά προγράμματα, είναι ανάγκη να αναβαθμίσουν οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που στοχεύουν στην ένταξη. Επίσης πρέπει να γίνει αναβάθμιση των διδακτικών εργαλείων και των εργαλείων αξιολόγησης προκειμένου να αναγνωριστεί η αξία και η διαφορετικότητα στη συσσωρευμένη ειδική γνώση των μαθητών. Αυτά τα εργαλεία είναι απαραίτητα προκειμένου να αποφευχθεί το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί θα αντιδράσουν μειώνοντας ή ακυρώνοντας τις προσδοκίες των μαθητών οι οποίοι δεν έχουν τα απαραίτητα εργαλεία που δίνονται από το εκπαιδευτικό σύστημα. Με αυτόν τον τρόπο η μαθησιακή εμπειρία θα καθίσταται πιο αποδοτική, διαδραστική και ελκυστική για όλους.
- Η κοινωνική ένταξη και η διαδικασία της ένταξης συχνά δεν παρουσιάζονται στα δελτία ειδήσεων και ούτε γενικότερα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Υπάρχει η ανάγκη επαναπροσδιορισμού της εικόνας που έχουν οι άνθρωποι στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και η ώθηση προς μία εναλλακτική παρουσίαση της πολιτισμικής διαφορετικότητας από αυτή που προσφέρεται από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης η οποία συχνά δίνει μία αλλοιωμένη και στερεοτυπική απεικόνιση των μεταναστών.
- Το τοπίο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που προορίζονται για μετανάστες και ξένους μαθητές χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ποικιλία και είναι ετερογενές. Ως αποτέλεσμα, ακόμη και το επαγγελματικό προφίλ των εκπαιδευτών ενηλίκων δεν είναι μοναδικό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, εθελοντές και επαγγελματίες που προέρχονται από διαφορετικά επαγγέλματα μπορούν να εργάζονται με εκπαιδευτικούς σε ΜΚΟ· συχνά η ποικιλία των δεξιοτήτων των εκπαιδευτών λαμβάνεται υπόψη ως πολύτιμο προσόν από οργανισμούς που παρέχουν διεπιστημονικά προγράμματα και είναι ανοιχτοί σε δραστηριότητες για τις τοπικές κοινωνίες.

Αυτή η λίστα χαρακτηριστικών, η οποία ωστόσο δεν περιορίζεται στα παραπάνω, αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια μίας συνεδρίας με την τεχνική της ιδεοθύελλας στη 2^η συνάντηση του έργου Us & Them (Ντρογκέντα-Ιρλανδία, 6-7 Απριλίου 2016). Αυτά τα χαρακτηριστικά αναπτύχθηκαν με σκοπό να καθοδηγήσουν τα βήματα της διαδικασίας ανάπτυξης του Α.Π. (Παραδοτέο 2).

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Το παρόν Αναλυτικό Πρόγραμμα απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτών οι οποίοι ενδεχομένως να έχουν πολύ διαφορετικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Γι' αυτό το λόγο, κρίθηκε σημαντικό να περιληφθούν σε αυτό το έγγραφο κάποιες βασικές έννοιες που μπορούν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτές να αναγνωρίσουν ένα κοινό έδαφος προκειμένου να αναστοχαστούν πάνω στην εκπαιδευτική τους πορεία, όπως προτείνεται από το έργο Us & Them.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Όλες οι ιδέες που σχετίζονται με τη διαπολιτισμική μάθηση βασίζονται σε μία υπονοούμενη έννοια του πολιτισμού, και κοινό χαρακτηριστικό όλων αποτελεί η πεποίθηση ότι ο πολιτισμός είναι κάτι που δημιουργήθηκε από άντρες. Η ίδια η έννοια του πολιτισμού είναι πάρα πολύ δύσκολο να οριστεί. Ο όρος *πολιτισμός* έχει πολλές διαφορετικές σημασίες και μεταφράσεις και το νόημά του έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον, όλοι οι πολιτισμοί είναι δυναμικοί και συνεχώς αλλάζουν με το χρόνο ως αποτέλεσμα πολιτικών, οικονομικών και ιστορικών εξελίξεων, και ως αποτέλεσμα αλληλεπιδράσεων και επιρροών από άλλους πολιτισμούς. Στις περισσότερες κοινωνίες υπάρχουν πολλά στρώματα ή επίπεδα ενός πολιτισμού. Ένα επίπεδο του πολιτισμού, για παράδειγμα, είναι η υποκοουλτούρα η οποία αποτελεί ένα χαρακτηριστικό των κοινωνιών στις οποίες οι άνθρωποι που προέρχονται από διαφορετικά μέρη του κόσμου διατηρούν κάποιες από τις πολιτισμικές τους παραδόσεις οι οποίες τις καθιστούν μέρος μίας αναγνωρίσιμης υποκοουλτούρας στη νέα κοινωνία.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΑΝ ΕΝΑ ΚΡΕΜΜΥΔΙ (Hofstede, 1991)

Ο G. Hofstede, ένας από τους πατέρες της έρευνας στον τομέα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας συγκρίνει τον πολιτισμό με ένα κρεμμύδι. Σκεφτείτε τον πολιτισμό σαν ένα κρεμμύδι: οι άνθρωποι βλέπουν και αντιλαμβάνονται μόνο το εξωτερικό στρώμα, την εξωτερική συμπεριφορά. Αλλά στο εσωτερικό μέρος υπάρχουν διαφορετικά στρώματα που επηρεάζουν τις συμπεριφορές: ηθική νόρμα, αξίες, δοξασίες, τελετουργικά, κ.λπ.

Το να σκεφτόμαστε τον πολιτισμό σαν κρεμμύδι, μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε τουλάχιστον τέσσερα βασικά στρώματα. Επιπλέον, οι άνθρωποι που βιώνουν τη μετανάστευση μπορούν να βιώσουν επικάλυψη στα στρώματά τους, κάτι το οποίο μπορεί να ξεκινήσει με τη διαδικασία επαναπροσδιορισμού της δικής τους πολιτισμικής ταυτότητας. Ένα παράδειγμα στοιχείων που συγκροτούν ένα σύνολο από στρώματα του πολιτισμού είναι το παρακάτω:

1. Πολιτισμική ταυτότητα
2. Φυλή, φύλο, θρησκεία, εθνικότητα, κοινωνική τάξη, σεξουαλικός προσανατολισμός, ηλικία, πνευματικές και σωματικές ικανότητες
3. Επικοινωνία, κίνητρο, αντιλήψεις, στάσεις, προσωπικότητα
4. Επάγγελμα/Καριέρα, θρησκεία, εκπαίδευση, πολιτότητα, γενιά (1^η, 2^η, 3^η), γλώσσα, πολιτικές πεποιθήσεις, περιφέρεια (επαρχία), αστική/αγροτική περιοχή, καθεστώς μετανάστευσης και ηλικία, ομάδα πλειονότητας/μειονότητας

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΠΑΓΟΒΟΥΝΟ

Η «Θεωρία του Παγόβουνου» αναφέρει ότι ο πολιτισμός, όπως ένα παγόβουνο, περιλαμβάνει ορατά και αόρατα μέρη (Hall, 1976). Οι εκδηλώσεις ενός πολιτισμού είναι απλώς η κορυφή του παγόβουνου. Ωστόσο, υπάρχει και το κάτω μέρος του παγόβουνου που είναι κρυμμένο και το οποίο αποτελεί τη βάση αυτών των ορατών εκδηλώσεων. Επίσης, στον πολιτισμό

υπάρχουν: εύκολα αναγνωρίσιμα μέρη (γλώσσα, μουσική, τέχνες, λογοτεχνία, κ.λπ.) και στέρεα θεμέλια, που είναι πιο δύσκολο να εντοπιστούν (ιστορικό των ομάδων, αξίες και νόρμα, σημασία της έννοιας των ανθρώπινων σχέσεων, χώρος και χρόνος, ...). Αν λάβουμε υπόψη την επιρροή από γεγονότα μετανάστευσης, το μέρος το παγόβουνου που αναδύεται από το νερό αναπαριστά το ιστορικό ενός ατόμου πριν τη μετανάστευση, το μεσαίο μέρος αναπαριστά το ιστορικό της μετανάστευσης συμπεριλαμβανομένης και της εγκατάστασης, και το εσωτερικό μέρος αναπαριστά τους ατομικούς παράγοντες. Τους νόμους, τις συνήθειες, τις τελετουργίες, τις χειρονομίες, τις συνήθειες του φαγητού, χαιρετισμούς, κ.λπ. Αυτά τα στοιχεία είναι όλα μέρη ενός πολιτισμού, αλλά αποτελούν μόνο την κορυφή του παγόβουνου. Τα στοιχεία του πολιτισμού που επηρεάζουν πιο πολύ τα άτομα στις καθημερινές τους αλληλεπιδράσεις είναι εκείνα που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια του νερού. Αυτά τα στοιχεία ορίζονται ως «κατευθυντήριες γραμμές για τις αξίες» ενός ατόμου. Οι κατευθυντήριες γραμμές για τις αξίες μπορούν να καθορίσουν τις προτιμήσεις ορισμένων ανθρώπων προς συγκεκριμένα αποτελέσματα ή στάσεις παρά προς κάποια άλλα (Katan, 1999).

Ο αναστοχασμός πάνω στην έννοια του πολιτισμού μέσα από τη θεωρία του πολιτισμού ως παγόβουνου στοχεύει στα παρακάτω:

- Προσέλευση της προσοχής των μαθητών στην «κρυφή διάσταση» του πολιτισμού.
- Βελτίωση της ευαισθητοποίησης των μαθητών πάνω σε έμμεσα / ασαφή μηνύματα (χρήση μη λεκτικής επικοινωνίας, έννοιες του προσωπικού χώρου και χρόνου).
- Ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών να αξιολογούν πιθανά στοιχεία σύγκρουσης στο πλαίσιο διαπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων και ενθάρρυνση των μαθητών να προλαμβάνουν και να επιλύουν αυτές τις συγκρούσεις.
- Προώθηση της κατανόησης και της ανεκτικότητας.

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ

Σκοπός του παρόντος εγγράφου δεν είναι η ξεκάθαρη αποτύπωση ενός ορισμού της διαπολιτισμικής δεξιότητας, γι' αυτό αποφασίστηκε να γίνει αναφορά σε δύο πρόσφατες έρευνες οι οποίες συνδέονται περισσότερο με την προσέγγιση που ακολουθεί το έργο Us & Them:

1. Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής δεξιότητας μέσα από την εκπαίδευση (COE, 2014)

Η διαπολιτισμική δεξιότητα αποτελεί ένα συνδυασμό από στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες οι οποίες εφαρμόζονται στην πράξη και βοηθούν ένα άτομο, είτε ατομικά είτε με την επαφή του με άλλους, να:

- Κατανοεί και να σέβεται τους άλλους ανθρώπους οι οποίοι έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο από εκείνο.
- Απαντάει με κατάλληλο και αποτελεσματικό τρόπο και με σεβασμό όταν αλληλεπιδρά και επικοινωνεί με τέτοιου είδους άτομα.
- Εγκαθιδρύει θετικές και εποικοδομητικές σχέσεις με τέτοια άτομα και κατανοεί τον εαυτό του και τις δικές τους πολιτισμικές αποχρώσεις μέσα από τον «πολιτισμικό» άλλο.

Η διαπολιτισμική δεξιότητα που αναπτύσσει το άτομο δεν μπορεί ποτέ να ολοκληρωθεί αλλά μπορεί πάντα να εμπλουτίζεται ακόμη περισσότερο μέσα από τη συνεχή εμπειρία διαφορετικών ειδών διαπολιτισμικών συναντήσεων.

2. Η διαπολιτισμική επάρκεια είναι η ικανότητα στοχευμένης ανάπτυξης γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων οι οποίες οδηγούν σε ορατή συμπεριφορά και επικοινωνιακές πρακτικές που είναι αποτελεσματικές και κατάλληλες στις διαπολιτισμικές

αλληλεπιδράσεις. Η διαπολιτισμική επάρκεια, επομένως, σχετίζεται με την ικανότητα να αλληλεπιδρά κανείς με αποτελεσματικό και κατάλληλο τρόπο σε περιστάσεις διαπολιτισμικών συναντήσεων. Η αλληλεπίδραση υποστηρίζεται από συγκεκριμένες στάσεις και συναισθηματικές ιδιαιτερότητες, όπως επίσης και από διαπολιτισμική γνώση, δεξιότητες και αναστοχασμό (Deardorff, 2006).

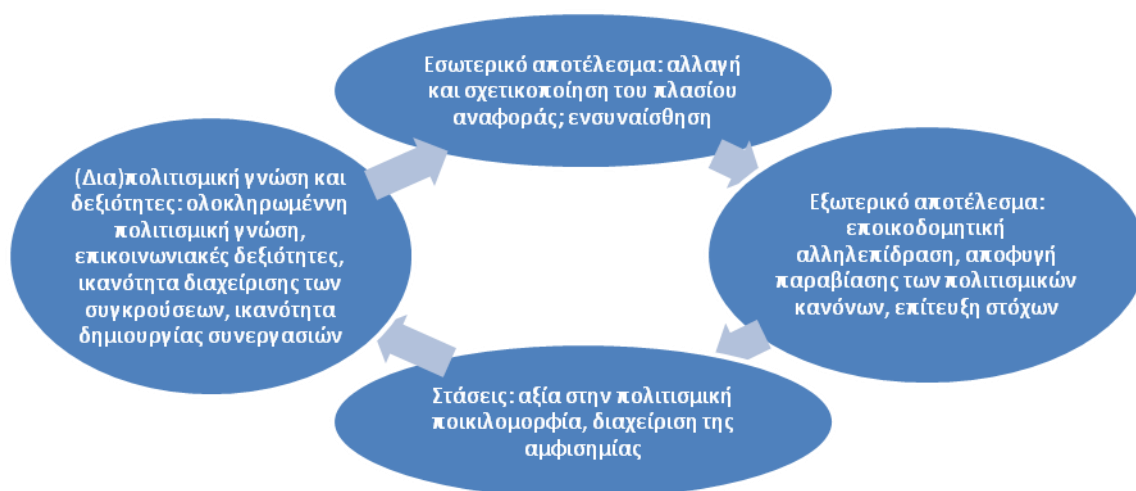
Στη σύγχρονη εποχή, ένα ευρύ φάσμα ερευνών εστιάζει στην αξιολόγηση διαπολιτισμικών δεξιοτήτων. Οι περισσότεροι ερευνητές προσανατολίστηκαν σε ενηλίκους, ιδιαίτερα στις ακόλουθες περιοχές: στη γλωσσική διδασκαλία, στην οποία η ποιότητα των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων έχει μεγάλο αντίκτυπο (Clouet, 2012), στο αντίκτυπο που έχουν οι δεξιότητες διαπολιτισμικής επικοινωνίας στο εργασιακό περιβάλλον των επιχειρήσεων και στην παραγωγικότητα των εταιρειών (Mahadevan, Weissert, και Müller, 2011) σε ψηφιακά εργαλεία για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων και στην ανάγκη για την ενίσχυση αυτών των δεξιοτήτων για όσους εργάζονται ψηφιακά με χρήστες από όλον τον κόσμο (Schenker, 2012).

Όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων και σχετικά με την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε εκπαιδευτές ενηλίκων, προτείνεται η αποτύπωση των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, όπως παρουσιάζονται στο μοντέλο της Deardorff:

Γνώσεις	Δεξιότητες	Στάσεις
- Πολιτισμική αυτεπίγνωση: το πώς ένας πολιτισμός έχει διαμορφώσει την ταυτότητα κάποιου ή την κοσμοθεωρία του. - Γνώση για συγκεκριμένους πολιτισμούς: ανάλυση και εξήγηση βασικών πληροφοριών για άλλους πολιτισμούς (ιστορία, αξίες, πολιτική, οικονομία, επικοινωνιακά στυλ, πεποιθήσεις και πρακτικές) - Κοινωνιογλωσσολογική επίγνωση: απόκτηση βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων, κατανόηση των διαφορών στη λεκτική / μη λεκτική επικοινωνία και προσαρμογή της γλώσσας προκειμένου να υπάρξει επικοινωνία με άτομα από άλλους πολιτισμούς. - Κατανόηση των παγκόσμιων τάσεων και ζητημάτων: η επεξήγηση του νοήματος και των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης και η συσχέτιση των τοπικών θεμάτων με παγκόσμιες	- Ακρόαση, παρατήρηση, αξιολόγηση: υπομονετικότητα και επιμονή για την ελαχιστοποίηση του εθνοκεντρισμού, αναζήτηση πολιτισμικών στοιχείων και νοημάτων. - Ανάλυση, μετάφραση και συσχέτισμός: αναζήτηση συνδέσεων, αιτιότητας και σχέσεων χρησιμοποιώντας συγκριτικές τεχνικές ανάλυσης. - Κριτική σκέψη: η αντίληψη και η μετάφραση του τρόπου με τον οποίο βλέπουμε τον κόσμο από την οπτική γωνία των άλλων και η αναγνώριση της οικείας πολιτισμικής αντίληψης.	- Σεβασμός: αναζήτηση των χαρακτηριστικών των άλλων πολιτισμών, αναγνώριση της αξίας της πολιτισμικής ποικιλίας, συγκριτική σκέψη και χωρίς προκαταλήψεις για τις πολιτισμικές διαφορές. - Ανοιχτότητα: η αποβολή της επικριτικής διάθεσης απέναντι σε άλλους πολιτισμούς, η αναζήτηση και η συλλογή «στοιχείων» για την πολιτισμική διαφορετικότητα, να είναι κανείς διατεθειμένος να αποδεχθεί ότι έκανε λάθος. - Περιέργεια: αναζήτηση διαπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων, το να βλέπει κανείς τη διαφορετικότητα ως μία ευκαιρία μάθησης, το να γνωρίζει κανείς ότι έχει ελλείψεις γνώσεις για έναν πολιτισμό. - Ανακάλυψη: ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία και το να τη βλέπει κανείς ως μία θετική εμπειρία,

δυνάμεις.		διάθεση του να ανοιχτεί κανείς πέρα από τα επίπεδα άνεσής του.
-----------	--	--

Πηγή: Sabine McKinnon (2013). What is intercultural competence?, Global Perspectives Project, GCU LEAD

Πηγή: Berardo, Deardorff, 2012, *Building Cultural Competence: Innovative Intercultural Training Activities and Models*

Αυτό το μοντέλο επιτρέπει στους εκπαιδευτές να αναγνωρίσουν μια διαδικασία δύο σταδίων για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων:

1. Γνώσεις, δεξιότητες και συμπεριφορές οδηγούν σε εσωτερικές αλλαγές που αναφέρονται σε ένα άτομο που μαθαίνει να είναι ευέλικτο, ευπροσάρμοστο, να αναπτύσσει ενσυναίσθηση και να υιοθετεί μια σχετικιστική προοπτική για την έννοια του έθνους.
2. Αυτές οι εσωτερικές αλλαγές αντικατοπτρίζονται σε εξωτερικές αλλαγές (συμπεριφορά και επικοινωνιακό στυλ). Οι εξωτερικές αλλαγές αντιπροσωπεύουν την πιο ορατή απόδειξη για την ατομική ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας.

ΚΡΙΣΙΜΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Τα κρίσιμα περιστατικά είναι εκπαιδευτικά εργαλεία για τη βελτίωση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων σε ομάδες μαθητών και αποτελούν μία στρατηγική για την ενθάρρυνση του αναστοχασμού σε ομάδες (Mortari, 2005). Μπορούν να οριστούν ως σύντομες περιγραφές προβληματικών καταστάσεων οι οποίες προκαλούν ένα είδος έκπληξης και κινούν το ενδιαφέρον για αναστοχασμό πάνω στα γεγονότα τα οποία περιγράφονται. Με αυτόν τον τρόπο αποκτούν ιδιαίτερο νόημα για εκείνους που τα έζησαν (Tripp, 2003, Mortari, 2005). Ακόμη και η επιλογή της αναγνώρισης μίας κατάστασης ως «κρίσιμης» υπονοεί μία αξιολόγηση της κατάστασης αυτής καθαυτής. Από μία διαπολιτισμική οπτική, μπορούμε να ορίσουμε τα κρίσιμα περιστατικά ως σύντομες περιγραφές καταστάσεων κατά τις οποίες λαμβάνει χώρα μία παρεξήγηση στην επικοινωνία κατά τη διάρκεια συνάντησης ατόμων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Κάθε

περιγραφή του περιστατικού περιλαμβάνει αρκετές πληροφορίες για το σενάριο ώστε να επέλθει κατανόηση του τι έγινε και στόχο έχει να οδηγήσει τους ανθρώπους να σκεφτούν για τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις των συμμετεχόντων στο σενάριο. Οι πολιτισμικές διαφορές (οι οποίες γίνονται κατανοητές ως διαφορετικές υπονοούμενες υποθέσεις) των ατόμων που εμπλέκονται δεν περιγράφονται αναλυτικά, αλλά η έμφαση πέφτει σε αυτές κατά τη διάρκεια του αναστοχασμού στο πλαίσιο συζήτησης (Fowler & Blohm, 2004). Το κύριο νόημα είναι ότι τα κρίσιμα περιστατικά εστιάζουν σε πιθανές καταστάσεις κατά τις οποίες λαμβάνουν χώρα παρεξηγήσεις οι οποίες είναι βαθύτερες από τις παρεξηγήσεις σε επίπεδο γλώσσας. Επομένως, αναφέρονται σε μία κατάσταση ή ένα γεγονός που μπορεί να παράγει μία αίσθηση ασυμφωνίας, προσφέροντας, επομένως, την ευκαιρία να διευθετηθεί ατομικά μέσα από το βίωμα και την εύρεση λύσεων. Τα κρίσιμα περιστατικά προσφέρουν πάνω από όλα τη δυνατότητα του να βλέπει κανείς το ίδιο προβληματικό γεγονός μέσα από διαφορετικές οπτικές. Τα κρίσιμα περιστατικά μπορούν να διευκολύνουν την ανάπτυξη μίας διαπολιτισμικής δυναμικής η οποία είναι πιθανό να προκαλέσει αλλαγές όσον αφορά τις γνωστικές αναπαραστάσεις, υποστηρίζοντας τη διαδικασία αποδόμησης των στερεοτύπων τα οποία ενισχύουν το δυαδικό χαρακτηρισμό εμείς/ οι άλλοι και που αποτελούν τη βάση μη ανεκτικών στάσεων.

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ

Οι λέξεις πολυπολιτισμικός και διαπολιτισμικός έχουν πλέον μόνιμη θέση στο λεξικό των εκπαιδευτικών επιστημών. Ωστόσο, δεν χρησιμοποιούνται πάντοτε με τον κατάλληλο τρόπο: λανθασμένα θεωρείται ότι μπορούν να χρησιμοποιούνται εναλλακτικά και συχνά χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες. Αντιθέτως, αυτοί οι δύο όροι δεν είναι ισοδύναμοι, αλλά αναφέρονται σε διαφορετικές καταστάσεις και πρακτικές και σε διαφορετικές κοινωνικές και εκπαιδευτικές αντιλήψεις. Η πολυπολιτισμικότητα είναι το χαρακτηριστικό μιας υπάρχουσας κοινωνικής κατάστασης: η συνύπαρξη των ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Διαπολιτισμικότητα είναι η εκπαιδευτική απάντηση στην πολυπολιτισμική και πολυεθνική κοινωνία (Surian, 2003). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι μια προοπτική που πρέπει να εδραιωθεί σε όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, ανεξαρτήτως του αν υπάρχει φυσική παρουσία κοινοτήτων μαθητών με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές: οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν πάντα την ανάγκη να σχετίζονται με διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα, στάσεις, συμπεριφορές, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν με μια διαπολιτισμική προοπτική. Ο όρος πολυπολιτισμικότητα τέθηκε σε κοινή χρήση στα τέλη της δεκαετίας του ογδόντα, υποδεικνύοντας μια κοινωνία όπου διαφορετικοί πολιτισμοί ζουν μαζί με σεβασμό ο ένας για τον άλλο. Η ιδέα που γεννήθηκε ιδιαίτερα μετά την εντατικοποίηση της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης είναι ότι οι διαφορετικές εθνικές ομάδες, και ειδικά οι μειονότητες, διατηρούν η καθεμία τις δικές της ιδιαιτερότητες και το δικαίωμά τους να υπάρχουν χωρίς να χρειάζεται η έγκριση από τον κυρίαρχο πολιτισμό.

Ο όρος διαπολιτισμικότητα συνδέεται με την ιδέα ότι οι πολιτισμοί είναι ανοιχτοί μεταξύ τους και μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο στο πλαίσιο δυναμικών αλληλεπιδράσεων μέσα από ένα είδος δημιουργικής ανταλλαγής, χωρίς να χάνουν την ταυτότητά τους. Η διαπολιτισμικότητα σημαίνει να είναι κανείς ανοιχτός, να αναπτύσσει ενδιαφέρον, περιέργεια και ενσυναίσθηση για ανθρώπους που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς. Η διαπολιτισμικότητα, όπως ορίζεται από την πολιτική για τις γλώσσες που υιοθέτησε το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2009, περιλαμβάνει έναν αριθμό υποβοηθητικών γνωστικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων της συμπεριφοράς.

Γνώσεις	Στάσεις	Δεξιότητες
Γνώση για τις πολιτισμικές ομάδες και των προϊόντων και πρακτικών τους, γνώση για τους τρόπους με τους οποίους άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς αλληλεπιδρούν.	Περιέργεια, ανοιχτότητα, σεβασμός για τον άλλο, ενσυναίσθηση.	Δεξιότητες μετάφρασης και συσχετισμού (για παράδειγμα, μετάφραση μίας πρακτικής που ακολουθεί ένας άλλος πολιτισμός, και ο συσχετισμός με πρακτικές που λαμβάνουν χώρα στον οικείο πολιτισμό), δεξιότητες ανακάλυψης (όπως η ικανότητα να αναζητεί και να αποκτάει κανείς νέα γνώση για έναν πολιτισμό και για τις πρακτικές και τα προϊόντα του), και κριτική πολιτισμική ευαισθητοποίηση (αυτό σημαίνει την ικανότητα να αξιολογεί κανείς κριτικά τις πρακτικές και τα προϊόντα του δικού του και των άλλων πολιτισμών).

Πηγή: Multicultural Societies, Pluricultural People and Intercultural Education, DG IV / EDU / LANG (2009)15

Στο ίδιο άρθρο, το Συμβούλιο της Ευρώπης θέτει έναν εννοιολογικό διαχωρισμό των εννοιών διαπολιτισμικότητα (interculturality) και πολυπολιτισμικότητα (pluriculturality). Η διαπολιτισμικότητα υπονοεί τη δυνατότητα για αλληλεπίδραση, εμπειρία και ανάλυση των πολιτισμικών διαφορών προκειμένου να αποκτήσει κανείς τις στάσεις που χρειάζονται για να αναστοχάζεται σε θέματα που συνήθως θεωρούνται δεδομένα στο οικείο πολιτισμικό πλαίσιο. Η πολυπολιτισμικότητα (pluriculturality) συχνά καθορίζεται από τη σταθεροποίηση της οικονομικής και πολιτικής διάστασης της μετανάστευσης και αναφέρεται στην ικανότητα να αναγνωρίζει κανείς τον εαυτό του ως μέρος και να συμμετέχει σε πολλαπλούς πολιτισμούς. (DG IV / EDU / LANG (2009)15). Σε αυτό το πλαίσιο τα άτομα είναι πιο πιθανό να προέρχονται από μία εθνική μειονότητα παρά από μία εθνική πλειονότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα άτομα που προέρχονται από μία μειονότητα θα πρέπει συνήθως παράλληλα με τη διατήρηση του δικού τους πολιτισμού και της εθνικής ταυτότητας να συμμετέχουν και σε πτυχές του κυρίαρχου πολιτισμού της πλειονότητας στη χώρα στην οποία διαμένουν. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες ορίζει την πολυπολιτισμική δεξιότητα ως την «ικανότητα χρήσης της γλώσσας για σκοπούς επικοινωνίας και για να λάβει κανείς μέρος σε διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις, όπου το άτομο, το οποίο δρα ως κοινωνικό ον, κατέχει επάρκεια σε διαφορετικά επίπεδα σε πολλές γλώσσες και μπορεί να βιώσει διαφορετικούς πολιτισμούς. Αυτό δε λαμβάνεται υπόψη ως την ύπαρξη ξεχωριστών δεξιοτήτων αλλά περισσότερο ως η ύπαρξη μίας πολύπλοκης ή ακόμη και σύνθετης δεξιότητας από την οποία το άτομο μπορεί να αντλήσει». Η πολυπολιτισμικότητα (pluriculturalism) προϋποθέτει τη δυνατότητα να αναγνωρίσει κανείς κάποιες από τις συνήθειες, τις πεποιθήσεις και τις πρακτικές που υπάρχουν σε περισσότερους από έναν πολιτισμούς, παράλληλα με την ικανότητα του να συμμετέχει κανείς ενεργά σε αυτούς τους πολιτισμούς. Τα άτομα που έχουν αναπτύξει τις παραπάνω δεξιότητες μπορούν να δρουν ως μεσολαβητές ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς, έχοντας τη γνώση, τη συμπεριφορά, τις στάσεις και τις γλωσσικές δεξιότητες που απαιτούνται για την ενίσχυση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων σε περισσότερους από έναν πολιτισμούς.

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2006, το Συμβούλιο της Ευρώπης δημοσίευσε την έκθεση *"Religious diversity end intercultural education: a reference book for schools"*. Ο κύριος στόχος του βιβλίου είναι να παρέχει στους εκπαιδευτικούς και στους εκπαιδευτές τις γνώσεις για τη διαχείριση της θρησκευτικής ποικιλομορφίας μέσα από μία παιδαγωγική προσέγγιση η οποία βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η έκδοση αυτή υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο η διαπολιτισμική εκπαίδευση που δέχεται τις διαφορές στις θρησκευτικές πεποιθήσεις θα μπορούσε να διευκολύνει την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, όπως: την ικανότητα να επικοινωνεί κανείς και να αλληλεπιδρά με άλλους, τη συνεργατική μάθηση, τη διαχείριση συγκρούσεων, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, την κριτική σκέψη και τη δυνατότητα να διαχειρίζεται κανείς αμφιλεγόμενα ζητήματα.

Το βιβλίο αναφοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης εστιάζει σε τρία κύρια χαρακτηριστικά που ορίζουν τις καλές πρακτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που σχετίζονται με τη θρησκευτική ποικιλομορφία:

1. Ανεκτικότητα

Η ανεκτικότητα συνεπάγεται όχι μόνο την αποδοχή του ότι επιτρέπεται στους άλλους να απολαμβάνουν την ίδια ελευθερία που παρέχεται σε εμάς από την κυρίαρχη νόρμα και τους νόμους. Η ανεκτικότητα αναφέρεται στην ανάπτυξη της στάσης του να μην κρίνουμε τις πεποιθήσεις των άλλων για το τι σημαίνει «μία καλή ζωή». Ένας δεύτερος στόχος για την ανάπτυξη ανεκτικότητας είναι η απόκτηση γνώσεων για τις διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις και επιλογές ζωής: η προώθηση του σεβασμού για τους άλλους στους οποίους θα πρέπει να συμπεριφερόμαστε ισότιμα παρά τις διαφορετικές θρησκευτικές ή φιλοσοφικές τους πεποιθήσεις.

2. Αμοιβαιότητα

Η αμοιβαιότητα βασίζεται στην ηθική και αναφέρεται στις δεξιότητες που σχετίζονται με θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν τι να περιμένουν από τα άτομα που δεν έχουν τις ίδιες θρησκευτικές και πολιτισμικές πεποιθήσεις. Οι εκπαιδευτές οι οποίοι θέλουν να προωθήσουν μία θετική στάση απέναντι στην αμοιβαιότητα θα πρέπει να δώσουν έμφαση στην ικανότητα των μαθητών να δίνουν ισότιμη αξία στις προσδοκίες των άλλων σε αυτό που θέλουν να ληφθεί υπόψη ως δεδομένο ή να αναγνωριστεί.

3. Κοινωνική συνείδηση

Η έννοια των κοινωνικών σχέσεων σε σχέση με την ανεκτικότητα και η κατεύθυνση προς μία στάση πολιτικής υπευθυνότητας στη δημόσια σφαίρα. Σύμφωνα με το άρθρο του Συμβουλίου της Ευρώπης η κοινωνική συνείδηση, η οποία είναι κάτι παραπάνω από μία μεταρρυθμιστική ιδέα, σχετίζεται με ένα σύνολο στάσεων και συμπεριφορών, όπως:

- Τη δυνατότητα να αναστοχαζόμαστε.

Χωρίς τη δυνατότητα να κρατήσει κάποιος μία απόσταση από τις δικές τους ηθικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις δεν μπορεί κατανοήσει πώς οι διαφορετικές δηλώσεις που βασίζονται σε διαφορετικές πεποιθήσεις μπορεί να είναι ισότιμες. Είναι, επομένως, σημαντικό να μην επικαλύπτεται η αίσθηση της σχετικότητας και του σχετικισμού: απαιτείται η ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων προκειμένου να αναγνωρίζει κανείς ότι οι αξίες ισχύουν για την κοινότητα που τις υποστηρίζει.

- Τη διαχείριση της δημόσιας έκφρασης της ταυτότητας.

Η διαχείριση σχετίζεται άμεσα με την αμοιβαιότητα: δεν είναι η καταπίεση των θρησκευτικών πεποιθήσεων και εννοιών η επικοινωνία συμπεριφορών που αναδύεται από τον αμοιβαίο σεβασμό. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ορίζει τη διαχείριση ως «έναν εσωτερικό κώδικα δημόσιας ζωής», ώστε τα άτομα να μπορούν να ζουν σύμφωνα με τις πεποιθήσεις τους θέτοντας όρια στην έκφραση αυτών των πεποιθήσεων προκειμένου να αναπτύσσουν σχέσεις με άλλους

ανθρώπους. Η διαχείριση δε βρίσκει εφαρμογή μόνο σε μειονοτικές ομάδες στις οποίες οι θρησκευτικές πεποιθήσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην ηθική τους συμπεριφορά. Βρίσκει, επίσης, εφαρμογή και στην πλειονότητα, τα μέλη της οποίας μπορούν να αναπτύξουν πολύ υψηλές προσδοκίες όσον αφορά το σεβασμό στην ελευθερία της έκφρασης προς άλλες πολιτισμικές ομάδες.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η πρώτη φάση της διερεύνησης αναγκών των εκπαιδευτών ενηλίκων που διεξήχθη στο πλαίσιο του έργου Us & Them επέτρεψε την κοινοπραξία του έργου να σχηματίσει κάποιες υποθέσεις σχετικά με τα μαθησιακά αποτελέσματα στα οποία θα πρέπει να προσανατολίζεται ένα πρόγραμμα κατάρτισης. Παρακάτω προτείνονται τα κύρια θέματα που αναδύθηκαν από το διάλογο που έλαβε χώρα με τους ενδιαφερόμενους που σχετίζονται με την εκπαίδευση ενηλίκων στις χώρες εταίρους του έργου. Η απόφαση να διερευνηθούν αυτά τα θέματα σε συγκεκριμένες θεματικές περιοχές δεν είναι εξαντλητική και ούτε αναμένεται να είναι. Σκοπός είναι να υπογραμμιστούν κάποια κύρια θέματα που σχετίζονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα που θα χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος το οποίο θα υλοποιηθεί από το έργο Us & Them.

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Το να εργάζεται κανείς για την ενδυνάμωση των μαθητών σημαίνει την προώθηση της αυτονομίας στην επικοινωνία και της σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτών και των μαθητών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Η «ενδυνάμωση» των εκπαιδευτών θα πρέπει να προωθεί τη συνεργασία για την αναζήτηση λύσεων που προϋποθέτουν την υπευθυνότητα και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Η έννοια της «ενδυνάμωσης» εκφράζει την ικανότητα ενός ατόμου / κοινότητας να ενισχύσουν τις δεξιότητες και τις δυνατότητες προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν για τη δική τους αξία και δυναμικό. Η ενδυνάμωση είναι μία δυναμική διαδικασία που καθοδηγεί την αυτονομία, την αυτοεκτίμηση, την επάρκεια, την ενεργό εμπλοκή, την υπευθυνότητα, τη δύναμη της φωνής και τη δυνατότητα σχεδιασμού των ανθρώπων. Το «ενδυναμωμένο» άτομο μαθαίνει σταδιακά να αναλαμβάνει κύριο ρόλο στη ζωή του μέσα από ένα μονοπάτι αναζήτησης της γνώσης και του συνεχούς πειραματισμού και της ανάπτυξης στο πλαίσιο ολόκληρης της διάρκειας της ζωής του (Gualandì, 2009).

Η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να εστιάζει στην υποστήριξη των ατόμων και των ομάδων προκειμένου να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην κατανόηση των ευθυνών της ενήλικης ζωής καθόλες τις φάσεις που μπορεί να περάσει κανείς: την είσοδο στην αγορά εργασίας, τη δημιουργία οικογένειας, τις αλλαγές που σχετίζονται με την ενηλικίωση, προσοχή στην φροντίδα του εαυτού, σύνταξη κ.λπ. Πιο συγκεκριμένα, η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να έχει σκοπό να υποστηρίξει τους ενηλίκους ώστε να μπορούν να βρίσκουν τρόπους επιτυχούς προσαρμογής στο απρόβλεπτο μέλλον. Όπως ανέφερε ο Edgar Morin (2001), η εκπαίδευση θα πρέπει να «διδάξει στρατηγικές αντιμετώπισης του ρίσκου, των απροσδόκητων καταστάσεων και της αβεβαιότητας και των συνεχόμενων αλλαγών στην εξέλιξη εξαιτίας των πληροφοριών που αποκτιούνται στην πορεία της ζωής». Μέσω της ενδυνάμωσης το άτομο καλείται να αναθεωρήσει τις δεξιότητές του τις οποίες πλέον μπορεί να διαχειριστεί και να ελέγξει σε ρεαλιστικό πλαίσιο σε γεγονότα και περιστάσεις, να διαχειριστεί τις αλλαγές και αν είναι απαραίτητο να προκαλέσει ή να επιταχύνει τις διαδικασίες των αλλαγών.

Οι εκπαιδευτές οι οποίοι εργάζονται για την ενδυνάμωση των μαθητών θα πρέπει να εστιάζουν σε δραστηριότητες που διευκολύνουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων ικανοτήτων. Πιο αναλυτικά, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να αναπτύξει:

- Την ικανότητα του να αναγνωρίσει ποιο υλικό και πόσο υλικό θα χρησιμοποιηθεί ως χρήσιμη πηγή.
- Την ικανότητα να παίρνει πρωτοβουλίες, να εκφράζει την αυτονομία του στην πράξη.
- Τη δυνατότητα σχεδιασμού λαμβάνοντας υπόψη τον ίδιο και τις πράξεις του.
- Την ικανότητα να συμμετέχει σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με αυτοπεποίθηση και σεβασμό στις δυνατότητές του.
- Την ικανότητα για την ανάπτυξη κινήτρων και για επιμονή στην εκπλήρωση των στόχων, έχοντας μία στάση αντοχής και η ικανότητα υπέρβασης της απογοήτευσης και των προβλημάτων που αναδύονται εξαιτίας κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών δυναμικών.

ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΣΤΥΛ

Στις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε άτομα που μιλούν διαφορετική γλώσσα και προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμό δίνεται έμφαση στα όρια που τίθενται στην κατανόηση εξαιτίας του γεγονότος ότι οι άνθρωποι καλούνται να επικοινωνήσουν μόνο μέσα από λέξεις. Στο πλαίσιο διαπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων είναι πιο αποτελεσματικό να χρησιμοποιείται ένα επικοινωνιακό στυλ που λαμβάνει υπόψη τις λέξεις (δείκτες και νοήματα, επιλογές σημασιολογικών πεδίων, κ.λπ.), όπως, επίσης και όλα τα στοιχεία της μη λεκτικής επικοινωνίας: τόνος φωνής, στάση του σώματος, απόσταση προσέγγισης, εκφράσεις, χρώματα, μυρωδιά, κ.λπ. Επιπλέον, σε αλληλεπιδράσεις με άτομα που γνωρίζουν το ένα το άλλο, τα νοήματα συχνά δεν αποκαλύπτονται λεκτικά. Η επικοινωνία λαμβάνει χώρα μέσα από μία προσπάθεια διαδοχικών αναγνωρίσεων ή εξωγλωσσικών στοιχείων. Σε αυτή την περίπτωση η μη λεκτική επικοινωνία παίζει σημαντικό ρόλο και χρησιμοποιείται για τη μετάδοση στο συνομιλητή της εσωτερικής ψυχολογικής κατάστασης του ομιλητή.

Η επικοινωνία στην εκπαίδευση, που ξεκινάει από τον εκπαιδευτή σε ένα πλαίσιο μάθησης, είναι μια μορφή επικοινωνίας που έχει ως στόχο τη διδασκαλία προκαθορισμένων γνώσεων. Μπορεί να γίνει κατανοητή, όμως, και ως μία πρακτική επικοινωνίας κατά τη διάρκεια της οποίας ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει μία ισχυρή εκπαιδευτική σχέση με τους μαθητές. Η διαδικασία αρχίζει με εκπαιδευτικό συμβόλαιο μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή, που καθορίζει τους σκοπούς, τους στόχους, τις μεθόδους και τις ώρες εργασίας που πρέπει να τηρούνται για τα δύο μέρη. Προκειμένου να δημιουργήσει μια καλή εκπαιδευτική επικοινωνία, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να δεσμευτεί για τα παρακάτω:

- Χρήση απλής γλώσσας την οποία αναγνωρίζουν οι μαθητές.
- Αναζήτηση της γλώσσας και επικοινωνιακών πρακτικών που να ταιριάζουν στην ομάδα.
- Προσοχή για την προσαρμογή του τόνου και του ρυθμού της ομιλίας των μαθητών.
- Επιβεβαίωση του ότι οι μαθητές κατανόησαν πλήρως αυτό που ο εκπαιδευτής προσπάθησε να τους παρουσιάσει.
- Δημιουργία ενός περιβάλλοντος εμπιστοσύνης προς τον ομιλητή και ευημερίας για τα μέλη της ομάδας.

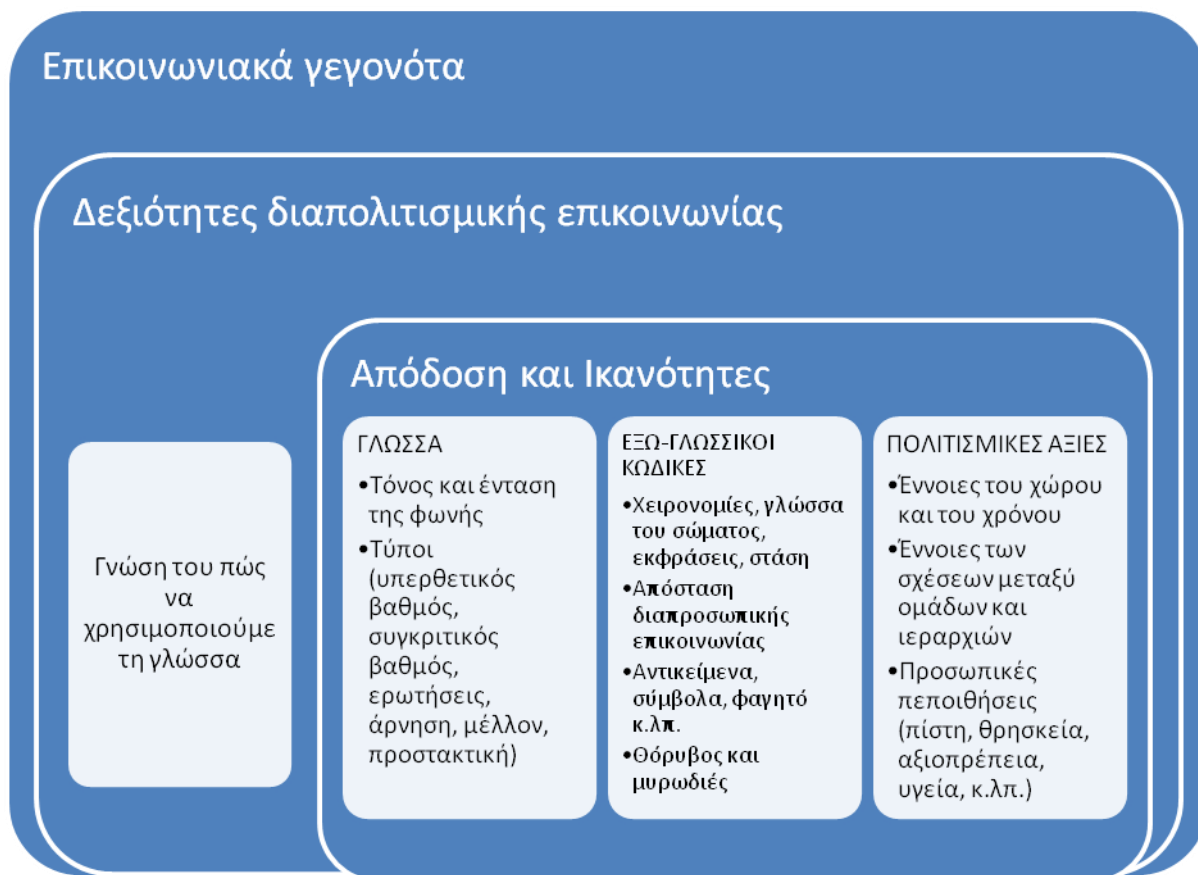
Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτής εργαζόμενος με ενήλικους μαθητές θα πρέπει να καθιερώνει μία εκπαιδευτική προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη κοινωνικά, πολιτισμικά, προσωπικά και οικονομικά χαρακτηριστικά. Θα πρέπει, επίσης, να λάβει υπόψη την επιρροή του οικογενειακού και του εργασιακού περιβάλλοντος, παράλληλα με όλες τις εξωτερικές επιρροές οι οποίες μπορούν να διευρύνουν και να οργανώσουν τη μαθησιακή διαδικασία. Ως αποτέλεσμα της διαφορετικής αξιολόγησης των διαφορετικών χαρακτηριστικών των μαθητών, ο εκπαιδευτής μπορεί να υιοθετήσει για παράδειγμα:

- απλή γλώσσα και έναν αριθμό από ξεκάθαρα παραδείγματα και μη λεκτική συμπεριφορά.
- γραμμικότητα και συνοπτικότητα στη μετάδοση εννοιών και μηνυμάτων.

- επικοινωνιακές πρακτικές που προσελκύουν το ενδιαφέρον (π.χ. ανέκδοτα, παράξενους όρους, παράδοξα, κ.λπ.).

Όσοι μαθαίνουν μία ξένη γλώσσα, προκειμένου να υποθέσουν το περιεχόμενο ενός μηνύματος, καθοδηγούνται κυρίως από το «παρακείμενο» (π.χ., από οτιδήποτε βρίσκεται «γύρω από το κείμενο») ακόμη και πριν οι λέξεις ειπωθούν (πολλές από τις οποίες, παρεμπιπτόντως, μπορεί να είναι άγνωστες). Στο γραπτό λόγο το παρακείμενο μπορεί να έχει τη μορφή ενός γραφικού, τίτλου ή εικόνων που συνοδεύουν ένα κείμενο. Στον προφορικό λόγο το παρακείμενο μπορεί να είναι η εμφάνιση του εκπαιδευτή, οι κινήσεις του και ο τόνος της φωνής του.

Οι Balboni και Coen σκιαγραφούν ένα μοντέλο της Διαπολιτισμικής Επικοινωνιακής Επάρκειας (2008), υπογραμμίζοντας κριτικά σημεία στη διαπολιτισμική επικοινωνία. Προτείνουν ένα γραφικό μοντέλο προκειμένου να λειτουργήσει ως ερέθισμα για τη δημιουργία εργαλείων αναστοχασμού για τους εκπαιδευτές:

Πηγή: Balboni, Coen (2008). *Performance-oriented Model of Intercultural Communicative Competence*, Ca' Foscari University, Venice

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ

Μέσω της διαπολιτισμικής μάθησης τα άτομα καλούνται να αντιμετωπίσουν μία ανάγκη της κοινότητας ή να δημιουργήσουν μία κοινότητα μέσα από τη σύνδεση ατόμων που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Προγράμματα που προσφέρονται σε διαπολιτισμικές ομάδες θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ανάγκες όλων των πολιτισμικών ομάδων και στην εικόνα της κοινότητας στην οποία ζούνε, με ιδιαίτερη αναφορά στο ρόλο τους σε αυτή την κοινότητα. Αυτή η περιοχή παρέμβασης στοχεύει αρχικά να δημιουργήσει τη βάση για την ευαισθητοποίηση και την ενδυνάμωση κάθε ατόμου, ώστε να καταστεί ενεργός συμμετέχοντας και δημιουργός μίας δημοκρατικής κοινωνίας. Αυτή η ευθύνη φαίνεται να είναι μία θεμελιώδης

προϋπόθεση για τη δημιουργία μίας ειρηνικής κοινωνίας η οποία μπορεί να διαχειριστεί τις εσωτερικές συγκρούσεις με έναν μη βίαιο τρόπο. Προκειμένου να προωθήσει την κοινωνική συνοχή η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να προσανατολίζεται στην ελαχιστοποίηση των κοινωνικών και πολιτισμικών διαφορών ανάμεσα στα άτομα, μέσα από την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων εκείνων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και εγγυώνται σε κάθε άτομο την πραγματική δυνατότητα για δημοκρατική συμμετοχή. Με αυτή την έννοια, η εκπαίδευση στο πεδίο της επιχειρηματικότητας είναι ένα εργαλείο για την κοινωνική ένταξη. Μία θετική στάση απέναντι στην επιχειρηματικότητα αποτελεί η ανάληψη πρωτοβουλιών, η διορατικότητα, η καινοτομία στην προσωπική και κοινωνική ζωή όπως, επίσης, και στο εργασιακό περιβάλλον. Περιλαμβάνει, επίσης, την ανάπτυξη κινήτρων και την αποφασιστικότητα στην εκπλήρωση των στόχων σε ατομικό επίπεδο ή σε συνεργασία με άλλους, συμπεριλαμβανομένου και του χώρου εργασίας.

Μία έκθεση του ΟΟΣΑ (2014) με τίτλο *"How can migrants' skills be put to use?"* υπογραμμίζει τη σύνδεση μεταξύ των δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας, της απασχολησιμότητας και της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, εστιάζοντας στις συνθήκες οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα αποτελεσματικής μάθησης για την επιχειρηματικότητα στους ενήλικες μετανάστες.

Υποστήριξη των μεταναστών στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που χρειάζονται για να ζουν και να εργάζονται στη νέα χώρα

Παροχή γλωσσικών και εισαγωγικών προγραμμάτων διασφαλίζοντας ότι δεν θα είναι τροχοπέδη στην αναζήτηση εργασίας από τους μετανάστες.

Εστίαση στην παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και—όπου είναι δυνατόν— στο πλαίσιο της εργασίας.

Εφοδιασμός όλων των μεταναστών με τις απαραίτητες δεξιότητες για την επιτυχία στην αγορά εργασίας.

Παροχή περισσότερων ευκαιριών σε μετανάστες με ξένα προσόντα να παρακολουθήσουν υποχρεωτικά μαθήματα.

Διασφάλιση του γεγονότος ότι οι μετανάστες μπορούν να μάθουν τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας στη χώρα υποδοχής.

Υλοποίηση προγραμμάτων συμβουλευτικής.

Ενθάρρυνση των μεταναστών να γράψουν τα παιδιά τους στη σχολική εκπαίδευση, ξεκινώντας από την ηλικία των 3 ετών.

Ενθάρρυνση των μεταναστών που έχουν παιδιά να τα φέρουν στη χώρα υποδοχής όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Εύρεση επιλογών εκπαίδευσης, κατάρτισης ή εργασίας για παιδιά μεταναστών που ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση στις χώρες καταγωγής τους.

Αποφυγή της συγκέντρωσης μαθητών από μεταναστευτικές οικογένειες με χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο σε μόνο μερικά σχολεία.

Πηγή: Migration Policy Debates OECD n°3, December 2014

Κατά την πρώτη φάση του έργου αναγνωρίστηκαν βέλτιστες πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων και ένας αριθμός γενικών μαθησιακών αποτελεσμάτων στα οποία τα εκπαιδευτικά προγράμματα για ενηλίκους πρέπει να δίνουν έμφαση για την προώθηση της ενεργούς πολιτότητας και της ενδοεταιρικής επιχειρηματικότητας:

1. Ο πρώτος στόχος προς εκπλήρωση είναι η ανάπτυξη βασικών γλωσσικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων που καθιστούν τους μαθητές ικανούς να κατέχουν τα απαραίτητα εργαλεία για ένα επαρκές επίπεδο απασχολησιμότητας και πολιτότητας. Αυτός ο στόχος περιλαμβάνει την προώθηση της γνώσης των κύριων τύπων λεκτικής αλληλεπίδρασης, τα κύρια χαρακτηριστικά των διαφορετικών συλ της γλώσσας, και την ποικιλία στη χρήση της γλώσσας και στην επικοινωνία σε διαφορετικά πλαίσια. Τα άτομα θα πρέπει να αποκτήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για την προφορική επικοινωνία σε μία ποικιλία επικοινωνιακών περιστάσεων και να ελέγχουν και να προσαρμόζουν τη δική τους επικοινωνία στο συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο αυτή λαμβάνει χώρα. Αυτές οι δεξιότητες περιλαμβάνουν μία στάση προς έναν κριτικό και εποικοδομητικό διάλογο, την αναγνώριση της διαφορετικής ποιότητας της επικοινωνίας (τυπική, μη τυπική και αισθητική) και της διάθεσης για προσπάθεια και ενδιαφέρον για την αλληλεπίδραση με άλλους. Η επικοινωνία σε μία δεύτερη γλώσσα προϋποθέτει, επίσης, δεξιότητες, όπως η διαπραγμάτευση και η διαπολιτισμική κατανόηση. Η μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να συμβάλει στην εκπλήρωση αυτού του στόχου μέσα από δραστηριότητες που να έχουν κατασκευαστεί με επαγγελματισμό και λαμβάνουν υπόψη το κάθε άτομο ξεχωριστά, και οι οποίες έχουν δημιουργηθεί ανάλογα με το πού μένουν και εργάζονται οι άνθρωποι και για εκείνους που δουλεύουν, λαμβάνοντας, δηλαδή, υπόψη το αυστηρό χρονοδιάγραμμα επαγγελματικής δραστηριότητας των μεταναστών.
2. Ενεργή ακρόαση συνδέεται αυστηρά με προγράμματα που στόχο έχουν την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων (Consolini & Loasses, 2013). Για την επιτυχία των εκπαιδευτικών δράσεων είναι σημαντικό να υπάρχει μία ισορροπία ανάμεσα στη θεωρία και στην πράξη που να εμπλέκει μαθητές σε πραγματικές εργασιακές καταστάσεις, και να ενθαρρύνει τον ενεργό τους ρόλο στη μάθηση. Οι προσεγγίσεις της μάθησης μέσω της πράξης και της εκπαίδευσης μέσω ομοτίμων είναι χρήσιμες για την ανάπτυξη του ενδιαφέροντος. Η πρώτη προσέγγιση βοηθάει στην ενσωμάτωση της θεωρητικής γνώσης σε ένα πιο πρακτικό εμπειρικό πλαίσιο, και προκειμένου να επέλθει η εδραίωση της μάθησης. Η δεύτερη προσέγγιση επιτρέπει τους μαθητές να αλληλεπιδράσουν με «μοντέλα επιχειρηματικότητας» που πιθανόν να είναι πιο κοντά σε αυτούς: η συμβολή άλλων επαγγελματιών και ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων που έχουν εμπειρία μπορεί να συμβάλει στη διέγερση του ενδιαφέροντος των μαθητών και σε μία περισσότερη ενεργή ακρόαση από την πλευρά τους.
3. Ένας καθοριστικός παράγοντας για τη διέγερση του ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη δεξιοτήτων επιχειρηματικότητας είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών οργανισμών, επιχειρήσεων και τοπικών κοινοτήτων προκειμένου να έχουν άμεση επαφή με τους μαθητές. Αυτά τα δίκτυα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ευέλικτα και όχι προκαθορισμένα. Προς αυτόν το σκοπό κινούνται, για παράδειγμα, έργα τα οποία στοχεύουν στην προώθηση της ενεργούς πολιτότητας. Κύριες ομάδες ενδιαφερομένων μπορούν να περιλαμβάνουν εκπροσώπους από πολιτιστικούς οργανισμούς, άτομα τρίτης ηλικίας, εθνικές ομάδες, κοινωνικούς φορείς, σχολεία, οργανισμοί που προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες, επιχειρηματικές ομάδες, λειτουργούς των τοπικών κυβερνήσεων και συμμετέχοντες από δημόσιους ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς με ενεργό ρόλο.

Οι βέλτιστες πρακτικές οι οποίες αναδύθηκαν κατά την πρώτη ερευνητική φάση του έργου Us & Them, έδειξαν ότι ένα φιλικό μαθησιακό περιβάλλον περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

- Οι ενήλικες που έχουν δεσμευτεί να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να αναζητήσουν νέες γνώσεις βρίσκουν ένα κενό, καθώς βιώνουν μια κατάσταση αποστασιοποίησης των υπαρξιακών ή επαγγελματικών τους αναγκών από την πραγματικότητα στην οποία και βυθίζονται. Η εκπαίδευση ενηλίκων εστιάζει στην υποκειμενικότητα και στις ατομικές βιογραφίες: σε συγκεκριμένες καταστάσεις στις οποίες αναδύονται οι ανάγκες κατάρτισης, μάθησης και στόχων προσωπικής ανάπτυξης και αλληλεπιδρούν. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων κατάρτισης, η φάση του καλωσορίσματος έχει πρωταγωνιστικό ρόλο και είναι κρίσιμη. Οι ενήλικοι μπορούν να διεξάγουν έναν εποικοδομητικό διάλογο, όταν βιώνουν μια θετική ατμόσφαιρα κατά το αρχικό στάδιο στη διαδικασία της μάθησης. Δημιουργώντας μία ασφαλή και ανοιχτή ατμόσφαιρα στην οποία ο καθένας έχει το θάρρος να εκφράσει τις σκέψεις του φαίνεται να είναι ένα σημαντικό στοιχείο της διαπολιτισμικής μάθησης. Για τη δημιουργία ενός τέτοιου είδους περιβάλλοντος και του «πνεύματος» που περιγράφεται παραπάνω, ο εκπαιδευτής της ομάδας παίζει σημαντικό ρόλο. Πιο συγκεκριμένα, καλές πρακτικές όπως αναδείχθηκαν από την ερευνητική διαδικασία στο πλαίσιο της έρευνας του έργου Us & Them, που έχουν δείξει ότι ένα καλωσόρισμα στο πλαίσιο μίας μαθησιακής διαδικασίας περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:
- Αρχική συνέντευξη για τη συλλογή δεδομένων: κατά την εισαγωγή ενός μαθητή σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται ερευνητικά εργαλεία για την όσο το δυνατόν λεπτομερέστερη καταγραφή πληροφοριών. Αυτή η φάση είναι κύρια για τα παρακάτω: την αναγνώριση των αναγκών και των άμεσων ή έμμεσων ερωτήσεων που διατυπώνονται από τους ξένους μαθητές, την προσπάθεια ανακατασκευής των προσωπικών εμπειρικών βιωμάτων, την εγκαθίδρυση μίας φιλικής ατμόσφαιρας, προκειμένου να υπάρξει μείωση της αβεβαιότητας ή τυχόν φόβων που έχει ο κάθε μαθητής, την εγκαθίδρυση της βάσης για τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και ανοιχτότητας, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη προτάσεων αλλαγής και επίτευξης των ατομικών στόχων.
- Χαρτογράφηση των κοινωνικών δικτύων των μαθητών: η χαρτογράφηση των επαφών και του δικτύου των ανθρώπων και των ενδιαφερόμενων μερών που έχουν σημαντικές σχέσεις με το μαθητή, επιτρέπει στο εκπαιδευτικό προσωπικό την καλύτερη παρακολούθηση της προόδου της διαδικασίας της μάθησης και την καθιστά περισσότερο «ισχυρό» και διεισδυτική. Η φάση αυτή έχει ως στόχο την απόκτηση πληροφοριών αναγκών στη φάση του αρχικής ένταξης του μαθητή σε ένα περιβάλλον εκπαίδευσης. Αλλά αποδεικνύεται ότι είναι ακόμη πιο απαραίτητη κατά τις συναντήσεις με εκπαιδευτικό προσωπικό, με τις οικογένειες, και σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις με άλλους παίκτες στο δίκτυο αναφοράς, ώστε να επαληθευθεί ότι μία εκπαιδευτική συνεδρία μπορεί να είναι χρήσιμη σε συγκεκριμένα πλαίσια (εργασία, συναισθηματικές σχέσεις, συμμετοχή στη δημόσια ζωή, αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα). Η χαρτογράφηση των δικτύων των εκπαιδευομένων είναι σημαντική για τον εντοπισμό τυχόν επιπτώσεων από ό, τι έχει μαθευτεί σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Τα μονοπάτια της ανάπτυξης των τεχνικών δεξιοτήτων (όπως η επικοινωνία, η επίλυση προβλημάτων, ο σχεδιασμός του δικού του σχεδίου ζωής, κλπ) έχουν ως στόχο τη βελτίωση της απασχολησιμότητας, την προσωπική ικανοποίηση και την κοινωνικοποίηση των μαθητών. Αν το εκπαιδευτικό προσωπικό έχει την ευκαιρία να συμμετάσχει σε ένα ευρύ δίκτυο φορέων σε διάφορα στάδια της διαδικασίας της μάθησης, οι μαθητές θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να βιώσουν το επίπεδο των ικανοτήτων τους σε συγκεκριμένα πλαίσια, που σχετίζονται με την καθημερινή τους ζωή.
- Σχέσεις με ένα δίκτυο υπηρεσιών: Τα εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες που αποσκοπούν στην ένταξη απαιτούν από το εκπαιδευτικό προσωπικό να έχει καλή γνώση

του τοπικού δικτύου υπηρεσιών ευημερίας. Συχνά οι εκπαιδευτές βρίσκονται αντιμέτωποι με κοινωνικά προβλήματα τα οποία η εκπαίδευση μόνο δεν μπορεί να λύσει: το κάθε άτομο φέρνει μαζί του συναισθήματα και εμπειρίες που μπορούν να επηρεάσουν την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων. Παρόλο που εκπαιδευτές μπορεί να μην έχουν τις πηγές και τις δεξιότητες για να επιλύσουν τέτοιου είδους προβλήματα τα οποία είναι μερικές φορές πολύπλοκα, ωστόσο μπορούν να αποτελέσουν εστία βοήθειας υποστηρίζοντας τους μαθητές με έναν εποικοδομητικό τρόπο. Το να έχει ο μαθητής μία ξεκάθαρη εικόνα για τις τοπικές υπηρεσίες δεν είναι απλώς ένα χρήσιμο εργαλείο υποστήριξης αλλά αποτελεί έναν τρόπο διατήρησης σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ του εκπαιδευτή και των μαθητών.

- Δραστηριότητες καθοδήγησης: η ανάγκη για συνεχή καθοδήγηση πηγάζει από την εκπαιδευτική εργασία με ενήλικους μετανάστες, οι οποίοι σε χρονικό περιθώριο μόνο λίγων μηνών βρίσκονται στη διαδικασία μετάβασης σε άλλη χώρα, πόλη και εργασία. Μία πρώτη συνέντευξη καλωσορίσματος είναι απαραίτητη για τη διαδικασία της ένταξης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, αλλά συχνά είναι απαραίτητο να υιοθετηθούν εργαλεία που θα ελέγχουν την επίτευξη των μαθησιακών στόχων (δραστηριότητες καθοδήγησης, συναντήσεις με το προσωπικό, ατομικές συνεντεύξεις με μαθητές, στοιχεία αναστοχασμού στις δυνατότητες, τους στόχους και την εκπαιδευτική πορεία). Μέσα από αυτά τα εργαλεία θα είναι ευκολότερο να επανασχεδιαστούν ή να αναθεωρηθούν τα μαθήματα ακολουθώντας μία πιο εξατομικευμένη προσέγγιση η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις εκπαιδευτικές ανάγκες του καθενός. Η έμφαση στην ακρόαση των αναγκών των εκπαιδευτικών θα πρέπει να διασφαλίζεται και να υλοποιείται έχοντας μία συνέχεια: υλοποίηση κατά καιρούς ατομικών συνεντεύξεων για κρίσιμα γεγονότα ή μεταβατικές φάσεις (π.χ. εμπειρία συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης) αλλά και σε λιγότερο επίσημες περιστάσεις, όπως οι εκπαιδευτικές εκδρομές, οι περιηγήσεις ή απλώς στα διαλείμματα μεταξύ των μαθημάτων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ο όρος «Εκπαίδευση στα Μέσα Ενημέρωσης» (Media Education) αναφέρεται στο σύνολο των εκπαιδευτικών και διδακτικών δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών που είναι χρήσιμες για την κριτική κατανόηση: της φύσης και των κατηγοριών των μέσων ενημέρωσης, των ειδών τους και των συγκεκριμένων χρήσεων της γλώσσας, των τεχνικών που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή των μηνυμάτων και την έννοια που αποδίδεται σε αυτά στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας (Lever, 2002). Στην πραγματικότητα, η αντίληψη και η γνώση που έχουν οι γηγενείς μαθητές για τη μετανάστευση συνδέεται στενά με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης: αυτός είναι ο πρώτος λόγος για τον οποίο πρέπει να προωθούνται μαθήματα εκπαίδευσης στα μέσα ενημέρωσης στο πλαίσιο μίας διαπολιτισμικής οπτικής. Είναι εξίσου σημαντικό για τους μετανάστες μαθητές να μπορούν να μελετήσουν τις δικές τους αναπαραστάσεις και τις αναπαραστάσεις των άλλων πολιτισμών που τους παρέχονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης μπορεί να έχει έναν ισχυρό ρόλο στην προώθηση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων. Παρέχει εργαλεία για μία προχωρημένη και λειτουργική παιδεία των μαθητών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν χρήσιμες δεξιότητες για μια ειρηνική συνύπαρξη, χάρη σε μια βαθύτερη γνώση των αναπαραστάσεων των πολιτισμικών διαφορών που παρέχονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Από το 2006, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει αναδείξει το ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην κατασκευή κοινών κοινωνικών νοημάτων, τονίζοντας το ρόλο τους στην προώθηση του διαλόγου και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Από τη μία πλευρά, το πρόγραμμα «Pestalozzi» αναγνωρίζει τα μέσα ενημέρωσης ως ένα σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο, ενώ το πρόγραμμα «Διαπολιτισμικές Πόλεις» (Intercultural Cities) τα θεωρεί ως ένα εργαλείο που έχει σημαντικό αντίκτυπο στις πολιτικές που η κάθε πόλη ακολουθεί.

Απλώς σκεφτείτε τις αντιλήψεις σχετικά με την ποικιλομορφία, η οποία μπορεί να καθοδηγείται από δημοσιογραφικές αναπαραστάσεις, ισορροπημένες ή στερεοτυπικές, που συνυπάρχουν σε ένα ποικίλο αστικό περιβάλλον. Η λήψη πληροφοριών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τύπος, τηλεόραση, διαδίκτυο) είναι μέρος της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, μέσα από τα μέσα ενημέρωσης, είναι τόσο ένα εργαλείο όσο κι ένας στόχος: είναι εργαλείο, αν σκεφτεί κανείς την τεράστια ποσότητα και την ποικιλία των πληροφοριών που προέρχονται από διάφορες συμπληρωματικές πηγές και αποτελεί στόχο, στο μέτρο που οι άνθρωποι βλέπουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως το καλύτερο μέσο για την απόκτηση γνώσεων σχετικά με τα χαρακτηριστικά των μηνυμάτων που αποκαλύπτουν.

Ανάλυση κρυμμένων μηνυμάτων μέσα από την εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης

Πώς ισχυρίζονται τα μέσα ενημέρωσης ότι λένε την αλήθεια για τον κόσμο; Προσπαθούν να παρουσιάζονται ως ρεαλιστικά;

Παρουσία ή απουσία: τι πληροφορίες περιλαμβάνονται και τι πληροφορίες αποκλείονται κατά μέσο όρο; Σε ποιον έχει δοθεί η δυνατότητα να μιλήσει και ποιος σιωπάει;

Μεροληψία και αντικειμενικότητα: τα μέσα ενημέρωσης υποστηρίζουν συγκεκριμένες οπτικές για τον κόσμο; Μεταφέρουν αξίες πολιτικές ή ηθικές;

Σtereότυπα: πώς αναπαριστούν τα μέσα ενημέρωσης κάποιες ομάδες; Είναι αυτές οι αναπαραστάσεις ακριβείς;

Μεταφράσεις: για ποιους λόγους τα μέσα ενημέρωσης δέχονται κάποιες αναπαραστάσεις ως αληθινές και απορρίπτουν άλλες ως λανθασμένες;

Επιρροή: οι αναπαραστάσεις που παίρνουμε από τα μέσα ενημέρωσης επηρεάζουν με κάποιο τρόπο το πώς βλέπουμε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και θέματα;

Buckingham, Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture, 2006

Οι δεξιότητες που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση και την παραγωγή μηνυμάτων από τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να έχουν σημαντική επίπτωση έξω από την τάξη. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να στοχεύει στην προβολή ενός ζητήματος της τοπικής κοινωνίας, ή να δώσει φωνή σε άτομα ή συλλογικές δράσεις κοινού ενδιαφέροντος (εθελοντισμός, πολιτιστικά θέματα, καλλιτεχνικές και θρησκευτικές δράσεις, εθελοντικά έργα, κ.λπ.), στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και την ενίσχυση της ικανότητας να συμμετοχής στο δημόσιο βίο (North-South Centre of the Council of Europe, 2008).

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το τοπίο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τους μετανάστες και αλλοδαπούς κατοίκους στις Ευρωπαϊκές χώρες χαρακτηρίζεται από εξαιρετική ποικιλία και ετερογένεια. Το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα εξυπηρετεί μόνο ένα μέρος προγραμμάτων εκπαίδευσης για ενήλικους (αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό για την Ιταλία και την Ισπανία), και για ένα μεγάλο μέρος εκπαιδευτικών υπηρεσιών που προσφέρεται από ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις, φιλανθρωπικά ιδρύματα, οργανισμούς επαγγελματικής κατάρτισης. Ως αποτέλεσμα, ακόμα και το επαγγελματικό προφίλ των εκπαιδευτών ενηλίκων δεν είναι ομοιογενές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εθελοντές και οι επαγγελματίες που προέρχονται από διαφορετικά επαγγέλματα μπορούν να εργαστούν ως εκπαιδευτές σε ΜΚΟ. Συχνά, η ποικιλία των δεξιοτήτων των εκπαιδευτών θεωρείται ως πηγή από τις οργανώσεις για να παρέχουν προγράμματα που εστιάζουν στη διεπιστημονικότητα και που διαχέουν τις δραστηριότητές τους στις τοπικές κοινότητες.

Η παρουσίαση του ρόλου του εκπαιδευτή ο οποίος εστιάζει σε ενταξιακές προσεγγίσεις μας επιτρέπει να αίρουμε τους περιορισμούς που επιβάλλονται από την κατάταξη των επαγγελματικών προσόντων των εκπαιδευτών που εργάζονται στην εκπαίδευση ενηλίκων. Χωρίς να καθοριστούν οι τομείς εμπειρογνωμοσύνης που συνθέτουν το επαγγελματικό προφίλ των εκπαιδευτών ενηλίκων που εργάζονται σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα, προτιμήθηκε να αναγνωριστούν κάποια βασικά μαθησιακά αποτελέσματα ως απόρροια της φάσης διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας (βιβλιογραφική μελέτη, ποιοτική και ποσοτική έρευνα) το έργο Us & Them.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής διερεύνησε το πώς όλοι οι εκπαιδευτικοί που προετοιμάζονται μέσω της αρχικής τους εκπαίδευσης να είναι «δεκτικοί» (*Profile of Inclusive Teachers*, EADSNE, 2012). Υιοθετήθηκε ο όρος «δεκτικός εκπαιδευτικός» προκειμένου να συμπεριληφθεί μεταξύ των δικαιούχων του παρόντος Αναλυτικού Προγράμματος μια ευρύτερη ομάδα των επαγγελματιών της εκπαίδευσης που εργάζονται στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων στις χώρες των εταίρων του έργου οι οποίες ακόμη δεν έχουν αναγνωρίσει έναν συγκεκριμένο ορισμό, στο πλαίσιο ενός επαγγελματικού προφίλ που να έχει δημιουργηθεί σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο. Η έκθεση προτείνει μια ενδιαφέρουσα ταξινόμηση των τεσσάρων βασικών αξιών που σχετίζονται με τις στάσεις, τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών.

Αναγνώριση της διαφορετικότητας των μαθητών	• Έννοιες της ενταξιακής εκπαίδευσης. • Η αναγνώριση των ατομικών διαφορών των μαθητών.
Υποστήριξη όλων των μαθητών	• Προώθηση της ακαδημαϊκής, πρακτικής, κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης για όλους τους μαθητές. • Απολεσματικές διδακτικές προσεγγίσεις σε μικτές τάξεις.
Εργασία με άλλους	• Εργασία με τους γονείς, τις οικογένειες και άλλους κοινωνικούς παράγοντες. • Συνεργασία με άλλους επαγγελματίες στο χώρο της εκπαίδευσης.
Προσωπική Επαγγελματική Ανάπτυξη	• Οι εκπαιδευτικοί ως αναστοχαζόμενοι επαγγελματίες. • Η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών αποτελεί τη βάση για τη συνεχή τους επαγγελματική ανάπτυξη και μάθηση.

Πηγή: European Agency for Development in Special Needs Education (2012) *Profile of Inclusive Teachers*

Οι γενικοί στόχοι μάθησης που υπογραμμίσαμε στην προηγούμενη ενότητα αυτού του Α.Π. έχουν μια σταθερή θέση μέσα στις τέσσερις κατηγορίες των αξιών του «δεκτικού εκπαιδευτικού». Αυτήν η ταξινόμηση μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε ορισμένα βασικά μαθησιακά αποτελέσματα, και τη σύνδεσή τους με τις δεξιότητες και τις γνώσεις που σχετίζονται με συγκεκριμένους τομείς της εκπαιδευτικής παρέμβασης. Το σύνολο των δεξιοτήτων επάρκειας που προτείνεται σε αυτό το σημείο ακολουθεί την κατηγοριοποίηση των δραστηριοτήτων που παρουσιάστηκε από την

ερευνητική ομάδα *European Research Group on Competences in the field of Adult and Continuing Education* στην Ευρώπη, η οποία ξεκίνησε ως πρωτοβουλία από το Γερμανικό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Ενηλίκων, τον Οκτώβριο του 2005. Η παρακάτω ταξινόμηση δεν είναι εξαντλητική αλλά προορίζεται για τον ορισμό του επαγγελματικού προφίλ του «διαπολιτισμικού εκπαιδευτικού» και αντιπροσωπεύει το σημείο έναρξης προκειμένου να οριστούν οι στόχοι του έργου Us & Them.

Staff Consult S.r.l.

Via Marco Celio Rufo 12

00175 - Rome, Italy

Tel.: +390694015389 Fax: +390694816765

www.staffconsult.it

Διδασκαλία

Γνώσεις	Δεξιότητες	Επάρκεια
Ψυχολογική διάσταση - Γνώση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, των ατομικών διαφορών στις στάσεις, στην προσωπικότητα και στα ενδιαφέροντα, στους μηχανισμούς κινήτρων και στις μαθησιακές διαδικασίες. - Στοιχεία που διευκολύνουν ή παρεμποδίζουν τη διαπολιτισμική επικοινωνία. - Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της διαπολιτισμικής ψυχολογίας. Κοινωνική/Πολιτισμική διάσταση - Γνώση για τη συμπεριφορά και τη δυναμική των ομάδων, κοινωνικές επιρροές στη συμπεριφορά και στις σχέσεις μεταξύ της μετανάστευσης και των ατομικών στάσεων - Κυρίες θεωρίες για κοινωνικά φαινόμενα και διαδικασίες ένταξης (από την Κοινωνική Ανθρωπολογία, την Κοινωνιολογία και την Ψυχολογία). - Στοιχεία της πολιτισμικής ανθρωπολογίας (εθνικότητα, οικογένεια, αξίες και νόρμα οι οποίες αποτελούν τη βάση του εκάστοτε πολιτισμού). - Κύριες θεωρίες σχετικές με πολιτισμικά πρότυπα και με φαινόμενα όπως ο επιπολιτισμός και ο εκπολιτισμός. - Στοιχεία του πολιτισμού της χώρας υποδοχής (πολιτισμική και ανθρωπολογική παρουσίαση αυτών των στοιχείων στο τοπικό πλαίσιο). - Γενικά χαρακτηριστικά της επικοινωνίας. Τεχνικές λεκτικής και μη λεκτικής της επικοινωνίας.	Ακρόαση - Ικανότητα ακρόασης και κατανόησης των πληροφοριών και των ιδεών που παρουσιάζονται με προφορική μορφή, μετάφραση λεκτικών και μη λεκτικών στοιχείων της επικοινωνίας. - Κατανόηση και μετάφραση των γλωσσικών νοημάτων και της επικοινωνίας. - Αναγνώριση και μετάφραση των πολιτισμικών κωδίκων που επηρεάζουν την επικοινωνία και τις σχέσεις. - Ικανότητα αναγνώρισης ή σύλληψης γνωστών στοιχείων (ένα σχέδιο, ένα αντικείμενο, μία λέξη ή ένας ήχος) που είναι κρυμμένα πίσω από στοιχεία προφορικού ή γραπτού λόγου. Επικοινωνία/Αλληλεπίδραση - Αποκωδικοποίηση και μετάδοση της λεκτικής επικοινωνίας στο μετανάστη. - Ικανότητα επικοινωνίας πληροφοριών και ιδεών, μιλώντας με τρόπο κατανοητό για τους άλλους. - Αναγνώριση και απομάκρυνση των εμποδίων που αποτρέπουν την ανάπτυξη επιτυχημένων επικοινωνιακών σχέσεων. - Ικανότητα διαχείρισης διαπροσωπικών σχέσεων, ιδιαίτερα σε περιστάσεις πιθανών συγκρούσεων. - Ικανότητα να διατηρεί κανείς το ρόλο ενός τρίτου μέλους ατόμου ανάμεσα στα άτομα που επικοινωνούν. - Management of stereotypes and prejudices in	- Καλωσόρισμα και ενεργητική ακρόαση των μαθητών και άλλων συγγενών τους. - Διαπραγμάτευση του εκπαιδευτικού πλάνου με το μαθητή. - Σχεδιασμός και υλοποίηση μαθημάτων για την ανάπτυξη ατομικών δεξιοτήτων που σχετίζονται με την ενεργό πολιτότητα και το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα. - Παροχή, προώθηση και συντονισμός εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που στοχεύουν στην αποτροπή των πολιτισμικών εντάσεων. - Ανάπτυξη, σχεδιασμός και δημιουργία νέων εφαρμογών, ιδεών, σχέσεων, και νέων συστημάτων και προϊόντων (συμπεριλαμβανομένων και καλλιτεχνικών συνεισφορών).

Συμβουλευτική και Καθοδήγηση		
Γνώσεις	Δεξιότητες	Επάρκεια

Υποστήριξη

Ευρωπαϊκά θεμέλια:	Ευρωπαϊκά θεμέλια:	Ευρωπαϊκά θεμέλια:
- Στοιχεία του πολιτισμού της χώρας προέλευσης των μεταναστών μαθητών. - Δομή, οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών: κοινωνικές υπηρεσίες, υγεία, εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα. - Νομοθεσία για τη μετανάστευση. Θεμελιώδης νομοθεσία σχετική με τα εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή δικαιώματα και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. - Στοιχεία πολιτικής που σχετίζονται με την ένταξη και την ενσωμάτωση στη χώρα υποδοχής (τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους αιτητές ασύλου)	- Επεξήγηση της οργάνωσης και της λειτουργίας και προώθηση της πρόσβασης σε δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες και πηγές. - Παροχή συμβουλών σε άτομα που προέρχονται από μεταναστευτικές ομάδες και μειονότητες για τη σχέση τους με την κοινωνία της χώρας υποδοχής και ευαισθητοποίησή τους για τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους στο συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. - Ενίσχυση των γνώσεων των εργαζομένων σε υπηρεσίες πάνω σε θέματα του πολιτισμού των μεταναστών. - Σχεδιασμός, διαχείριση και έλεγχος των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που στοχεύουν στην ανάπτυξη του δυναμικού των ξένων μαθητών προκειμένου να επιτύχουν την ένταξή τους στη χώρα υποδοχής. - Συνεργασία με δίκτυο υπηρεσιών για ξένους μαθητές (οικογένεια, φίλοι, εκπαιδευτικοί, εθελοντές, κ.λπ.).	- Συνοδεία και υποστήριξη του μετανάστη μαθητή για την εκπλήρωση διαχειριστικών εργασιών, γραφειοκρατικών για πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες. - Καθοδήγηση σε άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες (εξωτερικές εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας, ψυχολογικές, ψυχιατρικές, με προσανατολισμό επαγγέλματος/κατάρτισης, κ.λπ.). - Σχεδιασμός και υλοποίηση δραστηριοτήτων για την καθοδήγηση καριέρας (ενίσχυση των κινήτρων των μαθητών, ανάλυση του δυναμικού των μαθητών, προώθηση της ενδυνάμωσης του εαυτού).

Γνώσεις	Δεξιότητες	Επάρκεια
Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στον παραπάνω πίνακα Συμβουλευτική και Καθοδήγηση κι επιπλέον: - Γνώση για τα διαφορετικά φιλοσοφικά συστήματα και τις διαφορετικές θρησκείες, τις βασικές αρχές, τις αξίες, τα ηθικά συστήματα, τους τρόπους σκέψης, τα έθιμα, τις πρακτικές και την επίδραση του πολιτισμού. - Γνώση για την παραγωγή πληροφοριών από τα μέσα ενημέρωσης, τις τεχνικές και τις μεθόδους για τη διάχυση πληροφοριών, τους εναλλακτικούς τρόπους πληροφόρησης και διασκέδασης με τη χρήση γραπτού, προφορικού και οπτικού τρόπου.	Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στον παραπάνω πίνακα Συμβουλευτική και Καθοδήγηση κι επιπλέον: - Διαχείριση των συναισθημάτων σε κρίσιμες καταστάσεις σε πολυεθνικά και πολυπολιτισμικά πλαίσια. - Ανάπτυξη, μέσα από την κοινωνική εργασία, της αίσθησης της αυτονομίας των ατόμων. - Σχεδιασμός και υλοποίηση έργων, λαμβάνοντας υπόψη τις δομές και τις πηγές της τοπικής κοινότητας. - Διευκόλυνση των σχέσεων μεταξύ όλων των μελών της ομάδας και μεταξύ της ομάδας και του πλαισίου αναφοράς. - Ενεργοποίηση του τοπικού δικτύου για την ένταξη των μαθητών (μέσα από την εμπλοκή των συγγενών και των τοπικών κοινοτήτων, μέσα από έργα ανάπτυξης της ευαισθητοποίησης, καμπάνιες και πρωτοβουλίες). - Σχεδιασμός μαθησιακών περιβαλλόντων που να βασίζονται σε αυθεντικές καταστάσεις, όπου τα προβλήματα αναφέρονται πλαισιωμένα παρά αποκομμένα σε αφηρημένα και τεχνητά στοιχεία.	Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στον παραπάνω πίνακα Συμβουλευτική και Καθοδήγηση κι επιπλέον: - Υλοποίηση και συντονισμός παρεμβάσεων δράσης και κοινωνικοποίησης, τόσο σε σχολικό πλαίσιο/εγκαταστάσεις για εκπαίδευση όσο και σε τοπικούς δημόσιους χώρους (δραστηριότητες αναψυχής, θέατρο, χορωδία, ζωγραφική, καλοκαιρινές κατασκηνώσεις, κ.λπ.) - Διαχείριση της παροχής πληροφοριών και του προσανατολισμού του μαθητή για να διευκολυνθεί η προσπάσιμότητα και η ανεξάρτητη χρήση δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών στην περιοχή. - Διαχείριση ατομικών δραστηριοτήτων συμβουλευτικής με τη χρήση τεχνικών συμβουλευτικής. - Υλοποίηση δράσεων για την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης για τρόπους ζωής που σέβονται τους κανόνες υγιεινής, κατάλληλη διατροφή και ασφάλεια, με έμφαση στην προστασία του δικαιώματος της υγείας και της ευημερίας των ανθρώπων.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Οι ενήλικες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα αναγνώρισης και επικύρωσης των μαθησιακών τους αποτελεσμάτων. Παρόλο που ένας αριθμός εργαλείων έχει αποδειχθεί χρήσιμος στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε αυτό το στάδιο η επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε πλαίσιο τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων παρουσιάζει ελλείψεις.

Προσεγγίσεις και Εμπόδια

Η αναγνώριση και η επικύρωση της μάθησης που στοχεύει σε δραστηριότητες οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε διαπολιτισμικές ομάδες ενηλίκων θα πρέπει να εστιάζει σε κάποια σημεία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση τα οποία μπορούν να διασφαλίσουν την αντικειμενικότητα (Farinelli, 2014).

Εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπιστούν για την επικύρωση της μάθησης των ξένων μαθητών

Προσοχή στο αντιληπτικό πλαίσιο: η τάση που έχουμε να αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα ανάλογα με το οικείο πλαίσιο αποτρέπει την ικανότητα ουδέτερης αξιολόγησης των νέων αξιών και συμπεριφορών που απαιτεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Προσοχή στις προσδοκίες: η τάση του να δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στο παρελθόν ή στο μέλλον είναι πιθανό να συσκοτίσει την προοπτική για δραστηριότητες που να αφορούν το παρόν.

Προσοχή στην αξιολόγηση: είναι απαραίτητο να αποφεύγεται η τάση να αποδίδονται νοήματα σε συμπεριφορές μόνο με βάση τα δικά μας πρότυπα συμπεριφοράς και αξίες.

Προσοχή στα συναισθήματα: αν η ενσυναίσθηση και τα συναισθήματα υπερισχύσουν της λογικής υπάρχει περίπτωση να υποκρύψουν την αναγνώριση δεξιοτήτων.

Προσοχή στην προσκόλληση σε γνωστά μονοπάτια: οι εκπαιδευτές θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στην τάση του να υποτιμούν καινούριες / άγνωστες εκπαιδευτικές εμπειρίες πέρα από εκείνες που ήδη γνωρίζουν και μοιράζονται.

Στον ορισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα διαφορετικά είδη της μάθησης, τα επίθετα τυπική

και μη τυπική μάθηση καθορίζουν τη μάθηση και όχι τη διαδικασία (εκπαίδευση). Η «επισημότητα» δίνεται από την αναγνώριση (πιστοποίηση) του αποτελέσματος της διαδικασίας και όχι από την τοποθεσία και το περιβάλλον της μάθησης. Με όρους «μάθησης» μεταθέτει την εστίαση της προσοχής στο αποτέλεσμα. Η εστίαση δίνεται στο τι γνωρίζει το άτομο και τι θα γνωρίζει να κάνει στο τέλος του μαθήματος ή με όρους πρόβλεψης στο τι θα πρέπει να γνωρίζει το άτομο και στο τι γνωρίζει να κάνει μέσα από μία οπτική όχι μόνο διά βίου μάθησης, δε συνδέεται απαραίτητα με μία συγκεκριμένη εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά με την ευρεία έννοια, συνδέεται με τη δυνατότητα (επάρκεια) να εκτελέσει κανείς μία συγκεκριμένη δραστηριότητα. Αντιθέτως, με όρους

«εκπαίδευσης» μπορεί να είναι παραπλανητικό. Η εκπαίδευση (συνεπάγεται μία ασύμμετρη σχέση – ανάμεσα σε έναν εκπαιδευτικό και έναν μαθητή ή έναν ειδικό και έναν αρχάριο – στην οποία υπάρχει ένα προκαθορισμένο περιεχόμενο) καθοδηγεί την ερώτηση προς μία διαδικασία και ένα πλαίσιο στο οποίο οι διαδικασίες λαμβάνουν χώρα για να ευνοηθεί η μάθηση.

Επιλογή αποδεικτικών στοιχείων

Η πρώτη φάση της διαδικασίας αξιολόγησης της επάρκειας αφορά τη συλλογή αποδεικτικών, όπου αποδεικτικά εννοούνται όλα τα στοιχεία τα οποία βοηθούν στην κατάθεση των δεξιοτήτων, γνώσεων και ικανοτήτων που αναπτύχθηκαν από τον υποψήφιο. Η οργανωμένη μέθοδος συλλογής πληροφοριών, δεδομένων και αποδεικτικών εγγράφων ταυτίζεται με τα εργαλεία τύπου portfolio τα οποία στη δομημένη μορφή τους, μπορούν να συνδεθούν με δύο συγκεκριμένους τύπους:

1. Το σύστημα Europass, το οποίο εγκρίθηκε από την Απόφαση Νο. 2241/2004/CE, περιλαμβάνει πέντε εργαλεία που είναι χρήσιμα για την καταγραφή αποδείξεων και τη συλλογή πληροφοριών με τυποποιημένο τρόπο σε σχέση με τα μαθήματα κατάρτισης που υλοποιούνται, το χρόνο που δαπανήθηκε για μία εργασία και τις διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Κάποια όργανα όπως το βιογραφικό σημείωμα CV και το Passport of the European Languages, αποτελούν δηλώσεις που συντάσσουν τα ίδια τα άτομα και που δεν έχουν νομική αξία αλλά μπορούν να πληροφορήσουν για τις ικανότητες, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτιούνται. Τα υπόλοιπα τρία εργαλεία, τα οποία είναι το Συμπλήρωμα του Πιστοποιητικού Europass, το Συμπλήρωμα του Διπλώματος Europass και η Κινητικότητα Europass, πρέπει να συμπληρώνονται και να εκδίδονται από αναγνωρισμένες αρχές. Στην Κύπρο είναι το National Europass Centre (NEC) που εκδίδει αυτό το έγγραφο.
2. Πέρα από αυτού του είδους έγγραφα για τη συλλογή αποδείξεων, ένα άλλο είδους υλικού μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί: υπάρχουν, για παράδειγμα, ηλεκτρονικά συστήματα που προσφέρουν portfolio τα οποία χρησιμοποιούν συνδυασμούς διαφορετικών εργαλείων (ήχος, βίντεο, εικόνες και σε ορισμένες περιπτώσεις αυτού του είδους τα εργαλεία τείνουν να απομακρύνονται από συγκεκριμένα πρότυπα και από την αυθεντικότητα των ικανοτήτων στις οποίες δίνεται έμφαση). Οι τεχνικές της διήγησης ιστοριών μπορούν να αποτελέσουν μία καλή πρακτική για την ανάδειξη - από την οπτική των μαθητών- του προφίλ των ικανοτήτων τους. Η αφηγηματική διαδικασία ταιριάζει ιδιαίτερα στην ανάδειξη έμμεσων ικανοτήτων, με μεταγνωστική λειτουργία, με άλλα λόγια προωθώντας το στοχασμό πάνω σε πράξεις που στις οποίες έχει ληφθεί δράση.

Μέτρηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων

Το επακόλουθο βήμα της διαδικασίας της αξιολόγησης σε σχέση με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων προβλέπει τη χρήση συγκεκριμένων τεχνικών για τη μέτρηση της μάθησης και της εκτίμησης της αποτελεσματικής αντιστοιχίας ανάμεσα στο βαθμό των ικανοτήτων που αποκτήθηκαν και στις ικανότητες, όπως περιγράφονται στο αναφερόμενο πρότυπο. Τα αποτελέσματα από τη συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων, επομένως, μπορούν να καθορίσουν τις συνέπειες αυτών που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «γκρίζες περιοχές» ή αυτών των δεξιοτήτων που απαιτούνται αλλά δεν έχουν άμεση αντιστοιχία με τα αποδεικτικά στοιχεία. Επομένως, είναι απαραίτητο να υπάρχουν παρεμβάσεις με βασικά εργαλεία για την περαιτέρω αξιολόγηση αυτών των δεξιοτήτων.

Όσον αφορά το θέμα της αξιολόγησης, μπορούμε να αναγνωρίσουμε ανάμεσα στις πιο κατάλληλες τεχνικές μέτρησης και εργαλεία τα παρακάτω: γνωστικού τύπου (εργαλεία ικανά για την επανάκτηση του επιπέδου της γνώσης που αποκτήθηκε για το οποίο χρειάζονται αποδείξεις διαλεκτικού τύπου, π.χ. συζητήσεις, συνεντεύξεις...), τεχνικού επαγγελματικού τύπου (για την αξιολόγηση της εφαρμογής της γνώσης σε αυθεντικές διαδικασίες, υλικό για δοκίμια πρακτικού

τύπου, εμπειρίες προσομοίωσης, εξάσκηση, μέλετες περίπτωσης) προτιμώνται τα εργαλεία που μπορούν να αξιολογήσουν πολλές περιοχές (για την παρατήρηση της δυνατότητας χρήσης εννοιολογικών εργαλείων για την οργάνωση της γνώσης που αποκτήθηκε, τεχνικές παρατήρησης ή προσομοίωση της επίδοσης). Ο παρακάτω πίνακας δείχνει μία συλλογή διαθέσιμων εργαλείων και για το καθένα καταδεικνύεται μία πιθανή χρήση με σειρά προτεραιότητας προκειμένου να συνδυαστούν με τον κατάλληλο τρόπο τα διαφορετικά εργαλεία σε σχέση με την αποτελεσματική τους χρήση.

Είδος εργαλείου αξιολόγησης	Γνώση	Δεξιότητες	Στάσεις
Δοκίμιο (ερωτηματολόγια με ανοιχτές/κλειστές ερωτήσεις)	X	X	
Λίστα ελέγχου (Check list)		X	X
Συζητήσεις, Συνεντεύξεις	X	X	
Δοκίμια διαλογικού τύπου	X	X	X
Παρατήρηση		X	X
Πρακτική εξέταση, ασκήσεις προσομοίωσης, ασκήσεις	X	X	X
Ανάλυση Περίπτωσης	X	X	X

Πηγή: *Guide for effective and sustainable validation of informal and non-formal learning*, Letizia, Russiello, Giancola, Lembo, 2012

Στην περίπτωση της μάθησης που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, προτιμάται η χρήση ενός συνδυασμού εργαλείων προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ευελιξία στη διαδικασία επικύρωσης. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να περιλαμβάνει την αναφορά στις ικανότητες, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που μαθεύτηκαν και να γίνεται η σύνδεσή τους με ένα συγκεκριμένο πρότυπο αναφοράς μέσα από διαφανή και επαναληπτικά μαθήματα για την επικύρωσή τους. Ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση του πλαισίου θα επιτρέψει το αντικείμενο της αξιολόγησης να συνδυαστεί με τις δράσεις και τα μέσα της αξιολόγησης, όπως αυτά ορίζονται στο πρότυπο αναφοράς.

Δοκίμια και πρακτική εξέταση

Τα τεστ που αφορούν τα επαγγελματικά προσόντα αποτελούν ένα πιθανό εργαλείο για τη μέτρηση του επιπέδου γνώσεων και δεξιοτήτων ενός ατόμου που αποκτιούνται στο πλαίσιο τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Έχουν έναν πολύπλευρο χαρακτήρα και μειωμένο κόστος. Γενικώς, η δημιουργία ενός τεστ λαμβάνει χώρα ώστε να επιτρέψει τον υποψήφιο να απαντήσει προφορικά ή γραπτώς σε προκαθορισμένες ερωτήσεις. Οι προφορική εξέταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επαληθεύσει την κατανόηση πολύπλοκων ερωτήσεων, ενώ η γραπτή εξέταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής ή τύπου «Σωστό/Λάθος» και μπορεί να θεωρηθεί ως το πιο κατάλληλο εργαλείο για τη κατασκευή μίας βάσης δεδομένων με σκοπό τη γρήγορα επεξεργασία των απαντήσεων.

Οι πιο πρακτικές εξετάσεις πρέπει να υπογραμμίζουν την απόκτηση των δεξιοτήτων που αποκτιούνται σε περιβάλλοντα τυπικής και μη τυπικής μάθησης και να μπορούν να εστιάζουν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων υποθέσεων ή στην επίλυση των προβλημάτων μίας εταιρείας και έχουν τη λειτουργία του να καταστεί δυνατή η μεταφορά και η παραγωγή της θεωρητικής γνώσης που αποκτήθηκε σε ένα περιβάλλον τυπικής ή μη τυπικής μάθησης. Ο βαθμός δυσκολίας των γραπτών ή των προφορικών εξετάσεων μπορεί να αναφέρεται στα ακόλουθα επίπεδα:

Μέθοδος	Στόχοι	Παραδείγματα
Δοκίμιο (διαγνωστική εξέταση)	Αξιολόγηση των προσωπικών χαρακτηριστικών, των δυνατοτήτων και της εφαρμογής τους.	- Γραπτή / Προφορική Εξέταση - Δοκίμια
Ανατροφοδότηση (ανάλυση των συνεπειών)	Η ανατροφοδότηση (θετική ή αρνητική) χρησιμοποιείται για να παρέχει πληροφορίες για το πώς γίνεται αντιληπτή η επίδοση ενός ατόμου.	- Έρευνα - Ερωτηματολόγια - Αναφορές - Δηλώσεις - Εκθέσεις
Πρακτική εξέταση	Αξιολόγηση τεχνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων που συνδέονται με την επίλυση προβλημάτων μέσα από πρακτικές δραστηριότητες.	- Εξάσκηση στην πράξη

Πηγή: *Guide for effective and sustainable validation of informal and non-formal learning*, Letizia, Russiello, Giancola, Lembo, 2012

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

Μοντέλο Διαπολιτισμικής Δεξιότητας - UNC School of Education. Το μοντέλο αναπτύχθηκε από την K. Deardorff. Το μοντέλο περιλαμβάνει ένα χρήσιμο εργαλείο αυτοαξιολόγησης για την αξιολόγηση της διαπολιτισμικής δεξιότητας.

Πηγή:

http://soe.unc.edu/news_events/news/2009/090917_esl_workshop/2_Model_of_intercultural_competence.pdf

Η χρήση κρίσιμων περιστατικών στη σχολική τάξη. Εγχειρίδιο του κολλεγίου Norquest για εκπαιδευτές.

Πηγή:

<https://www.norquest.ca/NorquestCollege/media/pdf/centres/intercultural/CriticalIncidentsBooklet.pdf>

Εκπαιδευτικό εγχειρίδιο για Διαπολιτισμική Μάθηση (Σειρά T-Kit) – Το εγχειρίδιο το οποίο δημιουργήθηκε από εμπειρογνώμονες στον τομέα της εκπαίδευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχει στόχο να παρέχει στον αναγνώστη μία σειρά αναστοχασμών, εννοιών, μεθόδων και άλλων συμβουλών στο πώς να εργαστεί στο θέμα της διαπολιτισμικής μάθησης στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που απευθύνονται στους νέους.

Πηγή: <http://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>

Το έργο MIGOBI – Αποτελεί μία ανοιχτή, ευέλικτη και διαδραστική ενότητα με θέμα την ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος σε πλαίσια διαπολιτισμικής μάθησης τα οποία συνδυάζουν προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση ενηλίκων (ανοιχτές διαδικασίες, μαθητοκεντρικά περιβάλλοντα) και προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται στην επαγγελματική εκπαίδευση (προσανατολισμένη στα αποτελέσματα, αποτελεσματική). Το υλικό έχει σχεδιαστεί για να διευκολύνει την ανταλλαγή των διαφορετικών αξιών και στάσεων των μαθητών πάνω και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη πρακτικών επιχειρηματικών εμπειριών.

Πηγή: <http://migobi.eu/products/>

TIME – Το έργο Train Intercultural Mediators for a Multicultural Europe (TIME) εξερευνεί πρακτικές για την εκπαίδευση και απασχόληση διαπολιτισμικών μεσολαβητών για μετανάστες (IMfl) σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα πνευματικά προϊόντα του έργου περιλαμβάνουν τα εξής: καλές πρακτικές για διαπολιτισμική μεσολάβηση, κατάλληλα προφίλ για διαπολιτισμική μεσολάβηση και μαθησιακά αποτελέσματα.

Πηγή: <http://www.mediation-time.eu/>

Τα πνευματικά προϊόντα του έργου Forward περιλαμβάνουν κυρίως το εγχειρίδιο και μία εργαλειοθήκη για επαγγελματίες; αποτελούν ένα χρήσιμο θεωρητικό πλαίσιο για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης των γυναικών μεταναστριών και εργαλεία για την πρακτική τους εφαρμογή.

Πηγή: <http://www.forwardproject.eu>

Το έργο Kvalues - Ψηφιακές ιστορίες για όλους. Εργαλεία και οδηγίες για εκπαιδευτές ενηλίκων (Kvalues – Grundtvig). Εργαλεία και μεθοδολογία που σχετίζονται με τη χρήση ψηφιακών ιστοριών σε μαθησιακά περιβάλλοντα.

Πηγή: http://meltingpro.org/wp-content/uploads/2013/04/tool_2-copia.pdf

FLEXI-PATH – Το εγχειρίδιο αυτοαξιολόγησης σχεδιάστηκε ως ένα εργαλείο καταγραφής των αποκτηθέντων δεξιοτήτων τυπικής και μη τυπικής μάθησης. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων μπορούν να χρησιμοποιήσουν το εγχειρίδιο για να αξιολογήσουν οι ίδιοι την εγκυρότητα των δεξιοτήτων τους. Επίσης, σχεδιάστηκε για να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων και σε οργανισμούς κατάρτισης.

Πηγή: <http://www.flexi-path.eu/>

Έργο SAVING – Η παρουσίαση καλών πρακτικών για την ενίσχυση της μη-τυπικής μάθησης. Συμπεριλαμβάνει ανάμεσα στα πνευματικά του προϊόντα, μερικές χρήσιμες πηγές για τη διαδικασία απόκτησης δεξιοτήτων που μπορούν να εφαρμοστούν σε διαδικασίες τυπικής και μη-τυπικής μάθησης.

Πηγή: <http://network.sfc.it/saving/outputs-en>